

קובץ

הערות וביאורים

בתורת כ"ק אדמו"ר שליט"א

☆

בפש"מ, רמב"ם, נגלה וחסידות

ש"פ כי תצא — ח"י אלול

ש"פ כי תבוא

גליון מ-מ"א (תקצ"ו-תקצ"ז)

יוצא לאור על ידי

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

ברוקלין, ניו יארק

417 טראי עוועניו

ד"ר תמא שנת נפלאות אראנו

שנת הצדיק לביק אדמו"ר שליט"א

שנת חמשת אלפים שבע מאות וחמשים ואחת לבריאה

בי"ה
עשי"ק פרשת כי תבוא
כי אלול "המלך בשדה"
ה"י תהא שנת אראנו לפלאות

תוכן הענינים

עניני משיח וגאולה

- 4 . . . . . בנין ביהמ"ק דלעתיד
4 . . . . . "ייהי רצון שיבנה ביהמ"ק"

שיחות

- 5 . . . . . אין מוקדם ומאוחר בתורה . . . . .
6 . . . . . קריאת שם הישיבה "תומכי תמימים"
7 . . . . . קיום המצוות בתח"מ ובאלף השביעי
10 . . . . . אמירת שיר השירים בעש"ק . . . . .

לקוטי שיחות

- 10 . . . . . נישואין בלי קידושין . . . . .
12 . . . . . בנישואין עצמו אם יש שם קנין . . . . .
14 . . . . . נישואין בישראל לאחר קידושין האם הוא פועל קנין . . . . .
15 . . . . . ייחוד האם מועיל בב"נ . . . . .
15 . . . . . תפילין מצוה נמשכת . . . . .
18 . . . . . נתינת צדקה בלילה . . . . .
19 . . . . . תפילין: המצוה, ופעולתו על האדם . . . . .
20 . . . . . מדבר גדול ונורא . . . . .

אגרות קודש

- 22 . . . . . "סגולות" מכ"ק אדמו"ר שליט"א . . . . .
23 . . . . . סגולה לזשחוי"ק - עלי לאה"ק . . . . .

פשוטו של מקרא

- 24 . . . . . בפרש"י פי תצא . . . . .
26 . . . . . כנ"ל . . . . .

רמב"ם

- 28 . . . . . מראי מקומות חדשים לדברי הרמב"ם . . . . .

נגלה

- ביאור הכרעת אדמוה"ז ני"ע בענין ההיתר של "כל מילתא דמתאמרא
באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא 36
הטעם שדורשין ברגל באגדה 40

שונות

- 41 . . . . . ח"י אלול . . . . .
43 . . . . . "בא ונשמח אני ואתה" . . . . .
44 . . . . . בית הוראה של ר' יוסף?! . . . . .
44 . . . . . מהרי"ל - מהרי"ל . . . . .
44 . . . . . כנ"ל . . . . .
45 . . . . . מהלך השמש . . . . .
48 . . . . . חילוקי דיעות בכוונת אדה"ז במאמרו . . . . .
48 . . . . . לא ברכו בתורה תחילה . . . . .
49 . . . . . "אין לו חלק באלקי ישראל" . . . . .

מספר פאקסימיליא לשלוח הערות: 953-9720 (718)

עניני משיח ו ג א ו ל ה

בנין ביהמ"ק דלעתיד

הרב טובי' בלוי
מח"ס כללי רש"י
ירושלים עיה"ק

ביחידושים וביאורים בהלי' בית הבחירה", סימן י"ט (ובפתיחה אות ו') מלמדנו כ"ק אדמו"ר שליט"א כמה תיווכים בין בי השיטות במחלוקת מי יבנה ביהמ"ק, שלפי דעת רש"י ודעימ"י יבוא ביהמ"ק בנוי ומשוכלל מן השמים ולפי דעת הרמב"ם ודעימ"י יבנה משיח את ביהמ"ק, עיין שם אופני התיווך.

ואפשר אולי להוסיף עוד אופן של תיווך, והוא עפ"י הידוע במחלוקת הרמב"ם והרמב"ן אם עשיית כלי המקדש היא חלק ממצות בנין ביהמ"ק או שהיא מצוה בפני עצמה (נתבארו השיטות בחידושים וביאורים בהלי' בית הבחירה סימן א' וסימן ד').

והנה לפי שיטת הרמב"ם שעשיית הכלים היא חלק ממצות בנין ביהמ"ק יתכן לומר שהבנין עצמו ירד מן השמים אבל עשיית הכלים תהי' בידי אדם, וזה נחשב ג"כ שהמלך המשיח יבנה ביהמ"ק לדעת הרמב"ם (וזה ע"ד התיווך האי שבסימן י"ט שם).

≈ ≈ ≈

"יהי רצון שיבנה ביהמ"ק"

כ"ק אדמו"ר שליט"א הנהיג בסיום כל התוועדות לנגן את "יהי רצון וכי שיבנה ביהמ"ק ב"ב וכי" (וראה ביאור משנה זו ב"ביאורים לפרקי אבות" על אתר).

ויתכן לומר בדרך אפשר טעם לזה, נוסף על הטעם הפשוט שבכל הזדמנות יש לבקש על הגאולה ובנין ביהמ"ק, והוא עפ"י הידוע משיחות והדרכות כ"ק אדמו"ר שליט"א כי יש לשלב ולאחד את כל שלושת העמודים שעליהם העולם עומד, תורה ועבודה

וגמילות חסדים. והנה באמירת תפלה זו מקיימים בבת אחת את כל שלושת הקוים כאחד: תורה - שהרי אומרים (לומדים) משנה זו במסכת אבות, עבודה - שהרי יש בזה תפלה לה' שיבנה ביהמ"ק וכו' (וכן מקיימים אולי בכך את עבודת ביהמ"ק ע"ד "ונשלמה פרים שפתינו" ועצע"ק), גמילות חסדים - אין לך גמ"ח גדול מזה שהרי בכל תפלה ובקשה מביאים בפועל עוד זירוז וקירוב של הגאולה, שהיא הטובה הגדולה ביותר לכל, כמובן ופשוט. נמצא שאין לך שילוב ואיחוד יותר גדול של שלושת הקוים מאמירה זו. ולהוסיף מענינא דיומא שכידוע בר"ת דחודש אלול יש ג"כ כל הדברים הנ"ל, וכן ענין הגאולה והתשובה שגם הם ישנם באמירה זו (תשובה: ותן חלקנו בתורתך), כמובן ופשוט.

ש י ח ו ת

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
ר"מ בישיבה

בקשר למה שכי"ק אדמו"ר שליט"א ביאר בשיחת ש"פ תצא, (ש.ז.). בדבר הכלל שכל ענין הוא במקומו הנכון בתורה. ומה שיש הכלל שאין מוקדם ומאוחר בתורה, הנה זהו מטעם אחר. עכת"ד השיחה.

יש להעיר ממדרש תהלים, קאפיטל ג: אר"א לא ניתנו פרשיותי של תורה על הסדר שאם ניתנו על הסדר, כל מי שהי' קורא בהם הי' יכול להחיות מתים, ולעשות מופתים, לכך נתעלמה סדורה של תורה.

ועפ"ז יומתק עוד יותר בדבר גודל דיוק סדר הפרשיות דעתה.

קריאת שם השיבה "תומכי תמימים"

הרב שלום יעקב חזן
שליח כ"ק אדמו"ר שליט"א
רסיפה ברזיל

בשיחת יום א' ט"ו אלול, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שכידוע
ההצעה ע"ד התייסדות ישיבת תומכי תמימים היתה של כ"ק אדמו"ר
מהור"י נ"ע.

ולמען שההצעה על שמה של הישיבה - "תומכי תמימים", היתה
גי"כ כנראה של כ"ק אדמו"ר מהור"י נ"ע:

באג"ק שלו ח"י ע"י ששה (הובא גם ב"כרם חב"ד" מס' 3 ע"י
80) וז"ל: אח"כ [בשמח"ת תרנ"ט] אמר הוד כ"ק אדמו"ר הרח"ק:
הישיבה אשר בחסדי אל עליון נתייסדה [בתרנ"ז] אין לה עדיין
שם, עס איז דא א ידיעה פון וועמען די ידיעה איז וועל איך
איך ניט זאגן, אז דער נאמען איז תומכי תמימים, ועתה הננו
קוראה בשם - תומכי תמימים.

בדברי ימי התמימים פ"ו (כרם חב"ד שם ע"י 16) מספר וז"ל:
המנהל עמל ויגע אז [אחר חג הסוכות] להביא סדרים נכונים בכל
הנוגע להמוסד, ויעריך ספר לרשום בו שמות כל החברים
המתנדבים, ויסדר ויאגד את כל החברים והמשתדלים לחברה
ואגודה כללית, ויציע לקרוא שם האגודה - **תומכי תמימים**,
באשר השם הזה מתאים לנקודת הרצון והתכלית בהתייסדות
הקדושה הזאת... ההצעה נתקבלה, ושם "תומכי תמימים" נקראה
להחברה, ובשם הזה נתפרסמה ובו תדגל עד היום הזה.

שמה נראה כנ"ל שהצעת קריאת שמה של הישיבה היתה גי"כ של
כ"ק אדמו"ר מהור"י נ"ע.

אך להעיר שכפי הנראה מדברי ימי התמימים הנ"ל מש"כ:
"ויסדר ויאגד את כל החברים והמשתדלים לחברה ואגודה כללית
ויציע לקרוא שם האגודה - **תומכי תמימים**", נראה לכאורה שהשם
תומכי תמימים ניתן על האגודה, דהיינו, **המשתדלים** לטובת
הישיבה ולא **שם הישיבה עצמה**, שהיא רק (ישיבת) תמימים, "באשר
השם הזה מתאים לנקודת הרצון והתכלית בהתייסדות הקדושה

הזאת, בהיות כי מעיקרי יסודות החברה "שילמדו התלמידים נגלה ונסתר כאחד, ויהי הלימוד והעבודה שבלב תואמים ומתאימים, שעז"נ תורת ה' תמימה".

דהיינו שיש כאן ב' דברים: האגודה שמתעסקת לטובת הישיבה, (ששמה **תומכי תמימים**) והישיבה עצמה, (ישיבת **התמימים**) וכמו שממשיך בדברי ימי התמימים להלן:

"האורחים הרבים שהיו בליובאוויטש בימי הרחמים והחג, בשובם לבתיהם פרסמו והודיעו בכל מקום דבר החברה, וטוב הישיבות ותלמידיהם", דהיינו שהם ב' **דברים**:

והיות וכמפורסם לא היתה הישיבה מאושרת מהמשלה, ולכן **פורסמה** לרבים ע"ש החברה התומכת ב"בית מסחר תומכי תמימים". ולא ישיבת התמימים.

קיום המצוות בתה"מ ובאלף השביעי

הרב שלום יעקובוביץ
בני ברק

בגליון הקודם (ע' 4) העיר הרב א.י.ב.ג. ש"י על מ"ש בנוגע לזמן סעודת משיח באם תה"י בתקופה ראשונה או בתקופה שני וכתב בזה בארוכה שכ"ז תלוי בבי השיטות האם מצות בטלות לעתיד לבא, שאלו השיטות דסב"ל שהסעודה תהי בעולם התחי', סב"ל כהשיטה דאין מצוות בטלות לעת"ל.

אך עדיין יש להעיר בזה, דלשיטת החסידות (כמובא בתשובות וביאורים ס"יא שם) שהסעודה תחי' בעולם התחי', ה"ז לא רק בגלל שסב"ל כהשיטה שאין מצוות בטלות לעת"ל (כמבואר בתשובות וביאורים שם), אלא גם להדעות שסב"ל שמצוות בטלות לעת"ל, וכמפורש בסה"מ עטרי"ת ע' שנד ועוד, שאין הכוונה שיתבטלו **כפשוטם**, אלא שיהיו בטלות בבחי' העדר תפיסת מקום [שהרי התורה הזאת לא תחי' מוחלפת ראה בארוכה בזה לקו"ש ח"ט ע']

ואכן **מפורש** הוא בשיחת ש"פ עקב תשמ"ט ס"ד (סה"ש תשמ"ט ע"ג 645), בנוגע לשכר המצוות שנתבאר, שהשכר האמיתי הוא המצוה עצמה דהיינו שהשכר הוא השלימות בקיום המצוות. בימות המשיח ותחיית המתים "ושם נעשה לפניך **כמצוות רצונך**".

ובהערה 33 שם וז"ל:

33) ראה תניא פליו: ימות המשיח ובפרט כשיחיו המתים הם **תכלית ושלימות בריאת עולם הזה** שלכך נברא מתחלתו — כי אז יהי שלימות ענין המצוות (שלכך נברא העולם — בשביל התורה כו'), שעל ידם נעשה צוותא וחיבור עם הקב"ה.

ואף שאמרו חז"ל (נדה סא, ב) מצוות בטלות לע"ל, היינו בתח"מ (אגה"ק סוסכ"ו) — הרי: (א) י"ל שבתניא שם הוא לשיטת הרשב"א וחי' הר"ן שאין מצוות בטלות לתח"מ (תשובות וביאורים ס"יא ע"ג 51) הע"ג 9). (ב) גם לפי הפירוש (אגה"ק שם, ועוד) שבטלות לתח"מ (ועאכו"כ באלף השביעי — ראה סה"מ תקס"ה ע"ג רפג). ש' התשובה לאדהאמ"צ ח"ב פליב. סהמ"צ להצ"צ מצות עבד עברי — פג, א) — הרי מבואר בכ"מ (המשך תערי"ב ח"ג ע"ג אירעט. וראה שם ח"א ע"ג שצג. אוה"ת בשלח ע"ג תעו ואילך) הפירוש ש"המשכת המצוות עכשיו הוא באין ערוך לגבי המשכה דמצוות דלעתיד כו', וע"כ יהיו בטלים בבחי' העדר תפיסת מקום כו"י (כשרגא בטיהרא), היינו שגם אז יהיו קיום המצוות (ולא יתבטלו ח"ו), אלא בשלימות נעלית יותר.

הרי מוכח מהמאמרים הנ"ל שלכל הדעות אין מצוות בטלות **כפשוטם** לעתיד כולל **באלף השביעי**!

אלא שעדיין יש להבין בזה מהי הכוונה בקיום הצוות באלף השביעי. והרי אז כבר לאחר בירור הגשמיות דטוב ורע, וראה בשוה"ג להערה הנ"ל, וז"ל:

* (ומה שנאמר בהג"ה שם "וקבלת שכר עיקרו באלף השביעי כו"י — אולי יש לומר כי השכר (מצוה) דאלף השביעי הוא למעלה מכל גדר עוה"ז ומעבודה דעוה"ז בבירור הגשמיות וטו"ר כו"י (ראה ש' התשובה שבפנים ההערה, וראה רשימות הצ"צ לתהלים ע"ג תרלב, שע"פ הגי' בתניא הנ"ל מובן ש"יחד חרוב" פירושו לא חרוב ממש, אלא "ממלאכות גשמיות כו"י), ולהעיר אשר גם שכר

זה הוא שלימות (שלא בערך) בקיום המצוות עצמן, שכר מצוה מצוה, אלא שבימוה"מ ותחח"מ (תכלית ושלימות בריאת עוה"ז) הוא השלימות דעבודת קיום המצוות בעוה"ז הגשמי עצמה. ועצ"ע.

ואולי יש לומר בזה שקיום המצוות באלף השביעי הוא ע"ד המבואר בד"ה לכל תכלה תרני"ט בנוגע לחיות הגוף לעת"ל שאף שיתגלה חיות הגוף עצמו שמבחי סוכ"ע, עכ"ז יהי עדיין כל סדר ההשתל" דסוכ"ע וממכ"ע והוא בכדי שיתקבל החיות בפנימיות וראה בארוכה שם.

ועד"ז יש לומר בד"א בנוגע לקיום המצוות באלף השביעי שאף שאז כבר יהי לאחרי בירור הטו"ר כוי הנה קיום המצוות יהי באופן של "שכר מצווה מצווה" דהיינו שקיום המצוות אז יהי בכדי שהמשכת אור העליון יתקבל בפנימיות בהגוף. שכ"ז הוא ע"י המצווה עצמה — שכר מצווה מצווה.

ועפ"ז יומתק מה שנתבאר בד"ה פתח ר' שמעון תשל"ד (סה"מ מלוקט ח"ג) עי קנו, בנוגע לתורה וישראל, ששרש דישראל הוא למעלה מהתורה. דהתורה הרי היא בשביל ישראל, דבר אל בניי צו את בניי, "היינו שהתורה היא דוגמת אמצעי".

ולכאורה צ"ל הרי נתבאר בכ"מ (לקו"ש ח"ט, ושי"נ) שהתורה אינו אמצעי לדבר אחר שהרי אנא נפשי כתבית יהבית, דכמו שנפשו של הקב"ה כבי אינה אמצעי לדבר אחר ח"ו, עדי"ז הוא בנוגע לתורה ומצוות שאינם אמצעי לדבר אחר אלא תכלית הכוונה הוא בהם עצמם.

אך עפ"י הנ"ל יש לומר בזה חיות ובקיום המצוות יש כוונה נוספת: בעוה"ז ובימות המשיח הוא בכדי לברר הטו"ר כוי ובאלף השביעי יתגלה שלימות בקיום המצוה והוא מה ששכר מצוה מצוה שכ"ז הוא עבור ישראל כנ"ל.

אמירת שיר השירים בעש"ק

הת' לזי גרינברג
≈ תלמיד בישיבה ≈

בשיחת ש"פ תצא תשי"נ בשוה"ג להע' 48 כי בענין אמירת וקריאת שה"ש בזמנים מסויימים במשך השנה — וילה"ע מלקו"ית (ברכה צ"ז, א) בענין קבלת שבת שהיא הארה מלמע' להעלות לכנס"י, וז"ל "ועד"ז הוא ענין כל שיר השירים ליתן כח ועוז לכנס"י — ועפ"ז יש ליתן טעם להנוהגים לומר שה"ש בכל עש"ק (כמובא מסידור ר' שבת) שהיא ליתן כח ועוד לעלות כו'.

ובר"ד דעת הסעודות ימים אחרונים דחגה"פ תשכ"ט כי שכ"ק אדמו"ר הר"י"צ אמר שה"ש בכל עש"ק, ורק מפ' ויקרא עד פי נצו"י עיי"ש.

ולהעיר מכתבי הרח"א ביחאווסקי [ע' צ"ד] בשם אדה"ז, שלו היו שומעים לו, ה' מצוה לומר שה"ש בעת קבלת שבת במקום לכו נרננה, עכ"ד.

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

נישואין בלי קידושין

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי
ר"מ בישיבה

בלקו"ש פ' תצא (סעי' ד') כתב וז"ל: וניל שס"ל להרמב"ם, שעיקר חידוש התורה בענין אישות דישראל הוא רק בגדר קידושין, וכני"ל שכל גדר ליקוחין אלו נתחדש ע"י ציווי התורה, אבל בענין הנישואין, לא נשתנה מהות וגדר האישות מכפי שהי' קודם מ"ת (ואצל ב"נ), דענין הנישואין עצמם הוא **המציאות דחיי אישות**, בלשון הרמב"ם "מכניסה לתוך ביתו כו' ותהי' לו לאשה" וזה איי' "יי"י (עיקר) בין קודם מ"ת ללאחר

מ"ת, עכ"ל. ומבאר עפ"י הטעם שהביא הרמב"ם איך ה'י נישואין לפני מ"ת, דלכאורה מה זה נוגע ללאחר מ"ת? אלא דעפ"י מתבאר שהשינוי לאחר מ"ת הוא רק בנוגע לקידושין, משא"כ בנוגע לנישואין לא נתחדשה שינוי, שהוא המעשה דחיי אישות, ואזיל בזה לשיטתו בענין חופה עיי"ש.

ויש להעיר במ"ש הרמב"ן בפרשתינו (כא,יג) בענין יפת תואר וז"ל: ואחר כן תבוא אליה ובעלתה אמרו בספרי אין לך בה אלא מצוות בעילה, נתכוונו לומר שאין קידושין כסף ושטר תופסין בה וגם הבעילה לא לשם קידושין שדינה עדיין כגויה שאין קידושין תופסין בה, אלא שיתיר לו בעילתה ומפני שאמר והי לך לאשה יורה שהיא אשתו גמורה ואם זנתה תחתיו תדון כאשת איש, וכך אמרו בגמ' קידושין ולקחת לך לאשה ליקוחין יש לך בה כלומר אחר המעשים הללו, ובספרי והיתה לך לאשה כענין שנאמר שארה וכסותה ועונתה לא יגרע א"כ היא אשתו לגמרי כי התורה הקנתה אותה לו כו' ושלחתה לנפשה כו', והנה כיון שהכתוב אומר שישלחנה לנפשה ומזהיר שלא ימכרנה בכסף ולא יתעמר בה כשפחה נלמד שאינה צריכה ממנו גט, אבל הכתוב עשה אותה כאשת איש בהיותה עמו וכאשר ישנא אותה ישלחנה כאנוסה, עכ"ל.

ובספר זרע אברהם (סי' כ"ד אות ד') תמה הגר"מ זעמבא הי"ד דהיכן מצינו אשת איש יוצאה בלא גט? ומבאר עפ"י מה דאיתא במשנה גבי עיר הנחת מרובין בסיף לפיכך ממונן אבד, ותמוה הלשון ד"לפיכך" דאיך תלה זה בזה? ופירשו מפרשים דכיון דעיר תנדחת חידוש דין הוא מה דלא מצינו כיו"ב, אית לן למימר דנשאר בזה דין **בן נח** כפי שהי' לפני מתן תורה, ולכן מאחר שאמרה התורה בהודחו רובה לדון בסיף כדון ב"נ ולא כישראל דבסקילה, לפיכך גם ממונם אבד כדון בן נח שנתחייב מיתה דממונן הפקר, ולפ"י מבאר הגרמ"ז י"ל גם ביפת תואר דכיון דחידשה התורה היתר ביאת בישראל בעכו"ם יש לנו לומר דה"ז כמו ב"נ לפני מ"ת, דאף שנתחדשה הלכה בישראל שאין אשה נאסרת לעלמא אלא ע"י קידושין, מ"מ ביפת תואר נשאר בה קנין אישות של ב"נ, וזהו הטעם דנאסרה משום ביאה זו בלי קידושין, ולכן יוצאה ג"כ בלא גט, כפי שהוא אצל ב"נ וכדפסק הרמב"ם בהל' מלכים פ"ט ה"ח (מובא בהערה 27) עיי"ש בארוכה, דלפי המבואר בהשיחה יוצא דביפת תואר ליכא דין "קנין", אלא נישואין בלבד דהיינו מציאות של אישות בפועל, ולכן אינה צריכה ממנו גט,

וכפי שנתבאר אח"כ בהשיחה, דלכן בב"נ אי"צ לגט אלא יוציאנה וכו' כיון שלא ה"י כאן ענין של "קנין" רק חיי אישות בפועל, שו"ר שגם בסי' קונטרסי שיעורים (קידושין) בתחילתו האריך עדי"ז בענין דיפת תואר עיי"ש.

ולפי דבריו נמצא דלשיטת הרמב"ן מצינו גם לאחר מן תורה **בישראל**, ענין האישות כפי שה"י לפני מ"ת, וכפי שהוא בב"נ, (אבל ע"י ברמב"ם ה"י מלכים פ"ח ה"ו שכתב לגבי יפת תואר: "ונושאה בכתובה וקידושין" והלח"מ הקשה שם דזה סותר לדברי הספרי שאין לך בה אלא מצות בעילה בלבד וא"כ איך כתב הרמב"ם שנושאה בכתובה וקידושין? וראה בספרי דבי רב בפרשתינו שהאריך לתרץ שיטת הרמב"ם).

ולפי הביאור בהשיחה דבב"נ ליכא דין "קנין" רק חיי אישות בפועל, מובן גם הטעם דלמה בישראל הגירושין תלוי רק בהבעל, ואילו בב"נ כתב הרמב"ם דתלוי ג"כ בה, דלפי הנ"ל ניחא, דבישראל שמקדש את האשה ועשה בה קנין, (וכמ"ש הר"ן בנדרים ל"א, שהאשה רק מבטלת אי"ע שהבעל יוכל לקנותה וכמ"ש "כי יקח") לכן הגירושין ג"כ תלוי רק בו, משא"כ בב"נ שהי"ע דחיי אישות ששניהם שקולים בזה לכן הגירושין ג"כ תלוי בה.

ובפשטות זהו מה דמצינו בכ"מ ד"אין אישות לב"נ" (סנהדרין פ"ב, ובתוס' שם נ"ב, ד"ה פרט, וע"ז לו"ב, ובתוס' שם ד"ה משום ועוד) דהיינו ששם ליכא דין "קנין" רק חיי אישות בפועל.

≈ ≈ ≈

בנישואין עצמו אם יש שם קנין

ויש להעיר גם משיטת ר' דוד המובא בחידושי הר"ן סנהדרין נ"ב, דבב"נ ליכא דין גירושין לעולם ואשתו אסורה לעולם, ומביא רא"י מירושלמי קידושין פ"א שהקב"ה לא יחד שמו בגירושין אלא על ישראל, והר"ן חולק עליו וסב"ל כשיטת הרמב"ם עיי"ש. דלפי שיטת ר' דוד לא מסתבר לומר שהוא רק חיי אישות כו' דא"כ אם שילחה כו' צ"ל פנוי, ומשמע דסב"ל שהוא "קנין", ומסתבר דהביאור שבהשיחה בהקשר דהתורה ניתנה לעשות

שלום בעולם כו' הוא לשיטת הרמב"ם דבב"נ יכול לגרשה בלי גט כו', משא"כ לשיטת ר' דוד.

ועי' סנהדרין נב,ב, ת"ר איש פרט לקטן אשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן אשת רעהו פרט לאשת אחרים, ע"כ. ופירש"י וז"ל: פרט לאשת קטן, אשמעינן דקטן אין לו קידושין, לאשת אחרים, כותי, אשמעינן שאין קידושין לכותי ומהכא תיפוק לו בכל דוכתא עכ"ל, אבל עי' בחידושי הר"ן שם שכתב וז"ל: וכן אשת אחרים פירש"י ז"ל אשת כותי ואשמעינן קרא דאין קידושין לכותי ומהכא נפקא לן בכל דוכתא, והקשו עליו דודאי לא פטורי אשת הכותי משום שאין לכותי קידושין בה שאעפ"י שאינה נקנית לו בכסף נקנית לו בבעילה, וכדנפקא לן לקמן בפרקין בעולת בעל יש להם נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם, וחייב עליה בן נח משום אשת איש אלא שגזרת הכתוב הוא לפטור את ישראל משום דכתיב אשת רעהו אבל בבן נח לא אמר רעהו עכ"ל. ועי' גם בסוטה כו,ב, ברש"י ד"ה ובת כהן ובתוסי' שם.

וביאר בזה בס' קונטרסי השיעורים (קידושין ע' ז) דפלוגתתם הוא דרש"י סב"ל דלא שייך שום ענין של קנין קידושין בב"נ, ויש הלכה מיוחדת מדין "ודבק באשתו ולא באשת חבירו" דע"י שהיא בעולת בעל היא נאסרת לב"נ אחר, אבל הר"ן סב"ל דדין דבעולת בעל הוא דין של קנין כמו קידושין, אלא דגזח"כ דזחו ע"י ביאה דוקא ולא בכסף, וזחו מה שחולק הר"ן על רש"י דודאי לא פטורי אשת הכותי משום שאין שם קידושין דהרי נקנית לו בביאה ועי' גם בשו"ת הריב"ש סי' ו', דלפ"ז יוצא דבגדר ענין הנישואין עצמה בב"נ פליגי אם זהו רק מעשה אישות בלבד או קנין כמו קידושין.

ויש להעיר עוד במ"ש הפנ"י קידושין יג,ב, דאין לב"נ היתר דמיתת הבעל, דעשה דודבק באשתו ולא באשת חבירו איכא בב"נ אף שגומרת לאחר מיתת הבעל, ודוקא בישראל מסקינן דמיתת דומיא דגירושין שגומרת ומותרת, אבל בב"נ העשה כדקיימא קיימא עיי"ש, דלכאורה לפי מה שנתבאר דבב"נ יש רק מציאות של חיי אישות למה לא תהי' מותרת כשמת בעלה? מיהו בלאה"כ אינו מובן דלמה מיתה גרע ממ"ש הרמב"ם דכשפירש ממנה והלך לו כו' ה"ה מותרת, וראה בשו"ת משנה הלכות ח"ט סי' ת"כ.

נישואין בישראל לאחרי קידושין האם הוא פועל קנין

וכיו"ב מצינו גם בנוגע לנישואין בישראל, דבקידושין ה,א, אמר רב הונא חופה קונה מקי"ו ומה כסף שאינו מאכיל בתרומה קונה חופה שמאכלת בתרומה אינו דין שתקנה כו' עיי"ש ורבא הקשה על זה: "כלום חופה גומרת אלא עי"י קידושין, וכי גמרינן חופה של עי"י קידושין מחופה שע"י קידושין", ואביי ענה ע"ז: "ודקאמרת כלום חופה גומרת אלא עי"י קידושין רב הונא נמי הי"ק ומה כסף שאינו גומר אחר כסף קונה, חופה שגומרת אחר כסף אינו דין שתקנה עיי"ש, ופלוגתא אביי ורבא צ"ב.

ונתבאר באחרונים דפליגי בגדר ענין הנישואין, די ש לפרש זה בבי אופנים: א) דנישואין הוא קנין בפני עצמו הפועל לגבי הלכות מסויימות כמו לענין הפרת נדרים, ליורשה וכו', דכשם שאירוסין הוא קנין בפני עצמו לענין איסור אשת איש כן הוא גם נישואין, ב) אפ"ל דבאמת כל הי"קנין" שהאיש פועל בהאשה הוא רק עי"י הקידושין, כי ענין הנישואין הוא רק ענין של מעשה אישות בפועל, אלא שקנינו בהקידושין תלוי כמו בקיום חתנאי, שכשיתנהג עמה במעשה אישות בפועל עי"י נישואין חלים דינים מסויימים, אבל לא דחופה מצ"ע פועל קנין לדברים מסויימים.

ונת' דבזה פליגי אביי ורבא, דרבא סב"ל כאופן הבי' דחופה הוא רק הנחה של אישות ולא קנין, וזה שייך רק לאחר הקנין של קידושין, ולכן שפיר מקשה דאיך אפשר ללמוד קי"ו דחופה קונה, דהרי כל ענין החופה אינו ענין של קנין אלא מעשה אישות הבא לאחר קידושין, וזהו דקאמר "כלום חופה גומרת אלא עי"י קידושין" דכל ענינו שייך רק אחר קידושין, אבל אביי סב"ל כאופן האי' שהוא "קנין" מצ"ע לענינים מסויימים, ובמילא שפיר יש ללמוד דאם קונה לגמר כ"ש שקונה בתחילה. ולהלכה סב"ל להרמב"ם כרבא וראה ר"ן שם בקידושין, דלפי"ז נמצא דענין הנישואין מצ"ע אינו ענין של קנין, רק מעשה אישות.

ייחוד האם מועיל בב"נ

בסעי' ה' כתב דאעפ"י שיש נפק"מ בין נישואין דקודם מ"ת ונישואין לאחר מ"ת, דקודם מ"ת (וכן בב"נ אחרי מ"ת) צ"ל חיי אישות ממש (י"בועלה כו"י), ואילו בישראל מספיק ייחוד בלבד להשוותה נשואה, וכמ"ש הרמב"ם ד"משתכנס לחופה נקראת נשואה אעפ"י שלא נבעלה עי"ש.

ויש להעיר במ"ש הכס"מ בריש הל' אישות שם וז"ל: זה פשוט ומבואר בהרבה מקומות דלעכו"ם **ביחוד בעלמא הוה אשתו**, וכיון שבא עליה לשם אישות הו"א לה אשת איש שחבירו עכו"ם חייב עליה..עכ"ל. וכבר הקשה הרש"ש שם (בחידושו על הרמב"ם) דלא נמצא בשום מקום דתהי' כאשתו ע"י יחוד לחוד רק בעבד בהל' מלכים פ"ט ח"ח, אבל גוי אינו קונה אלא בביאה וכדאיתא בסנהדרין נז, ב, דבעולת בעל יש להם נכנסה לחופה ולא נבעלה אין להם, וכדמסיים בעצמו וכיון שבא עליה וכו', ואולי ביחוד דקאמר ר"ל בלא עדים עי"ש.ועי' גם בהגהות יעב"ץ סנהדרין נז, ב, שהקשה על הגמ' דרק בעולת בעל יש להם מהדין (שם נז, א) דב"נ שיחוד שפחה לעבדו ובא עליה נהרג הרי דגם יחוד מועיל, ומביא גם מבראשית רבה (פכ"ו, ט) דמבואר שיש איסור בב"נ ביחוד בעלמא, ועי' גם במגדל עוז שם, מיהו בכל אופן אפילו נימא דהוה אשתו ביחוד בעלמא, מ"מ לגבי חיוב מיתה ודאי ה"ז רק אם נבעלה, משא"כ בישראל ה"ה נשואה לגמרי אפילו בכניסה לחופה כנ"ל, נמצא דודאי יש קצת נפק"מ בין נישואין דקודם מ"ת ונישואין דאחרי מ"ת.

תפילין מצוה נמשכת

הרב ישכר דוד קלוזינר
נחלת הר חב"ד - אה"ק.

בלקו"ש ואתחנן תנש"א סי"ג מבאר י"עפמ"ש בצפנת פענח על הרמב"ם (להל' תפילין פ"ד הי"ד. מהדי"ת (ע.ד. פט, א)), שיש הבדל בין תפילין של יד לתפילין של ראש, י"דגבי תפילין של יד המוח היא [מעשת] ההנחה או הקשירה. . אבל בשל ראש המצוה שיהי' מונח" . . והנה החילוק הני"ל בין תש"י ותש"ר הוא לא

רק בתוכן המצוה (אם הוא הפועל או הנפעל), אלא גם בזמן המצוה, דכיון שבשל יד המצוה היא הקשירה או ההנחה נמצא שקיום המצוה הוא רק ברגע של מעשה הקשירה או ההנחה, משא"כ בתפילין של ראש שהמצוה היא **שיהיו מונחים** על ראשו, נמצא, "דכל רגע ורגע שהוא לבוש מקיים מצוה" [לשון הצפעי"נ]. . . ואין זה סתירה למ"ש הרמב"ם (פ"ד הכ"ו) "שמצותן ללבשן כל היום", שזה קאי גם על השל יד - כי זה שצריך להיות לבוש גם בשל יד כל הזמן הוא רק לפי ש"כל זמן שבין עיניך יהו שתיים" (מנחות לו, א) . . . היינו שאינו מצות **השל יד**, אלא פרט בקיום מצות **של ראש**, שיש דין מיוחד בתש"ר ש"כל זמן שבין עיניך יהו שתיים". עכ"ל.

ובהערה 45 כתב: "וראה מנחות (מג, ב) "חביבין ישראל שסיבבן הקב"ה במצות תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן וציצית . . . ומזוזה . . . נזכר במילה כו"י - דמצות אלו הן מצוות נמשכות כו", ולכן מקדים ש"ר לש"י, כי בענין זה הוא העיקר, כבפנים". עכ"ל.

ולכאוי אינו מובן, דאם מצות תפילין של יד הוא רק ברגע של הקשירה בלבד, משא"כ בשל ראש המצוה הוא שנמשכת בכל רגע ורגע, ומה שהשל יד צ"ל עליו כל היום, היינו רק **פרט** בקיום מצות **של ראש** בלבד, א"כ אינו מתאים שהגמ' במנחות הנ"ל ימנה גם "תפילין בזרועותיהן" (אפילו שמקדים לפניו תש"ר), כיון דגמ' שם מונה רק מצות שהן נמשכות בכל רגע ורגע, ותש"י אינו כד?

והנראה בזה לומר עפמ"ש בלקו"ש חלק יז (ע' 235 ואילך), שם (ע' 187 ואילך), חלק יד (ע' 39 ואילך), דמצינו כמה פעמים כשהתורה צוותה לקיים איזה מצוה שקיומה תלוי בפעולה מוקדמת (וכיו"ב), אזי גם הפעולה מוקדמת מקבלת מעין חשיבות וגדר של המצוה עצמה, ולפיכך הגם שחיוב חינוך **מוטל** על האב אעפ"כ הרי פעולת המצוה (בשלימות) הוא עיי **הקטן** מצד הציווי שעל האב, ולכן גם הקטן נקרא מחוייב בדבר, עד כדי כך שמוציא את הגדול בברכת המזון, וכמ"ש אדה"ז בשו"ע או"ח (סי' קפו ס"ג) "שמ"מ הוא חייב מדברי סופרים **כמותו**" עכ"ל (ע"ש בהערה 26 ושוה"ג).

ולכן: "לימוד תורת ז' מצות עיי בני נח, אף שאינו בא לכתחילה מצייע, כ"א בשביל דבר אחר - קיום המצות - היינו שהלימוד הוא הכנה מוכרחת (כעין הכשר) להמצות, מ"מ נעשה עיי? ענין לעצמו - לימוד התורה [שיש בהם גם הגדרים דלומד תורה] מצייעי (לקויש חייד שם) ועדי? הוא בנוגע לימוד התורה לנשים (עייש באורך).

ומביא דוגמאות לזה, מהרי"ן (רפ"ב דקידושין) בנוגע למצות פו"ר, דהגם שהאשה שאינה מצווה עלי י"מ"מ יש לה מצוה מפני שהיא מסייעת לבעל לקיים מצותו", - וממה שכתב בשו"ת מהרי"ק (סי' קכו): ואע"ג דלוה בריבית פסול לעדות אע"ג שאין לוקח ממון שאין שלו נראה לע"ד דכיון שעבירת לקיחת הממון דמלוה על יד הלוה נעשית, וא"א מבלעדו חשיב עד חמס. . והיינו דמשני תלמודא, מלוה הבאה בריבית כלוי שחלואת הריבית נעשית עיי המלוה והלוה וא"א לה זולתה, עכ"ל.

ועוד דוגמא; ממה שהרמב"ם פוסק בה'י פסולי המוקדשין (פ"י"ג ח"ד), דאי מדי עבודות שמחשבה פוסלת בה, היא הולכת חדם להמזבח לזרקו, ומבאר הרגזובי (צפנת פענח עה"ת ר"פ מסעי. מהדו"ת נא.נ. ועדי? מבאר בכו"כ עניני תורה (וכו"ב)): דאף שהולכה הכרחית היא (בנדו"ז) בשביל הזריקה שלאח"י, נעשה חשיבות בפ"ע והוי עבודה שמחשבה בה פוסלת. ובצפנת פענח למו"נ ח"א פע"ב: "אף שזה סיבה אך מ"מ זה הכרח ונעשה כמו עצם" עכ"ל (לקויש חייד שם).

ומעתה נראה לומר גם בנדו"ד, דהגם שמעיקרא המצוה של תשיי הוא רק ברגע של הקשירה בלבד, מ"מ כיון ש"כל זמן שבין עיניך יהו שתיים", והמצוה דתפילין של ראש היא שיהיו מונחים על ראשו כל רגע ורגע, אי"כ כיון שבלעדי התפילין של יד אי"א לקיים מצות תפילין של ראש מפני ש"כל זמן שבין עיניך יהו שתיים", אי"כ מבחינה זאת גם תשיי יש בו הענין של מצוה נמשכת בכל רגע ורגע (ולא רק פרט בקיום מצות תפילין של ראש), ובלשון הצפנת פענח: "אף שזה סיבה, אך מ"מ זה הכרח ונעשה כמו עצם".

ולפ"י? מובן היטב מה שבגמ' דמנחות הני"ל מונה גם תפילין של יד בין המצות שנמשכות בכל רגע, אלא מקדים של ראש תחלה

כיון שהשל ראש היא הגורם והסיבה שגם השל יד יהי מצוה נמשכת בכל רגע ורגע, כנייל, וא"ש מאד.

≈ ≈ ≈

נתינת צדקה בלילה

בלקו"ש חלק ט' (ע' 292 ואילך) ואגרות קודש חלק ב (אגרת רלח) דן במ"ש בנגיד ומצוה אשר "בלילה אינו זמן ראוי לצדקה" - ובפע"ח שער הכוונות (תפלת ערבית ד"א): "אין צורך לתת קודם תפלת ערבית כמו בשחרית יען שעתה הוא זמן דינים קשים" - ובסי' קול יעקב (ערבית): "בערבית אין ליתן צדקה כי אז הוא שליטת דינין גמורין, וכתיב לא תחסום שור בדישו, עתה הוא זמן שליטתן ואין זמן ביעורם".

-: "ומה שיש להקשות בכללות ענין זה הוא שהרי צדקה היא מייע שאין הזמן גרמא, ואיך אפ"ל שאינה בלילה..."

ואולי אפ"ל, דהנה שני אופנים במצות צדקה: (א) הרואה עני מבקש, שעליו נאמר לא תאמץ את לבבך גוי וצריך ליתן מיד וכמ"ש בשו"ע (יו"ד ר"ס רמז) ממעשה דנחום איש גם זו, (ב) לא ימנע אדם עצמו ממצות צדקה, אף שאין עני בא לבקש מלפניו (בי"ב ט,א. ונפסק בשו"ע שם) - והנה בכתהאריו"ל מדבר באופן האחרון (וראה בשעה"כ שם שהי נותנה לגבאי צדקה, ולא לעני) משא"כ באופן הא' אין נפק"מ בין לילה ליום, וכמשי"נ לא תאמץ גוי"ל. עכ"ל. ועי' לקו"ש חלק טו (ע' 550), חלק יד (ע' 270).

ונראה להביא מקור לכל הני"ל ממ"ש באבות דרבי נתן (פ"ג, ז): "הוא [רבי יהושע] ה"י אומר, אם נתת פרוטה לעני שחרית, ובא עני אחד ועמד לפניך ערבית, תן לו, כי אינך יודע איזה יתקיים בידך, הזה או זה, אם שניהם כאחד טובים, שנאמר, בבקר זרע זרעך עכ"ל.

והנה גבי ערבית מוסיף האבות דר"נ "ועמד לפניך", משא"כ בשחרית לא נאמר ש"עמד לפניך". - אולם הכוונה בזה י"ל כני"ל, דבערבית "אין זמן ראוי לצדקה", ו"אין ליתן צדקה", רק "הרואה עני מבקש, שעליו נאמר לא תאמץ את לבבך גוי צריך

ליתן מיד", ולפיכך מוסיף האבות דר"נ "ועמד לפניך", משא"כ בשחרית בכוונה לא נאמר "ועמד לפניך", כיון דאז "לא ימנע אדם עצמו ממצות צדקה, אף שאין עני בא לבקש מלפניו". וא"ש. ולעני"ד זהו מקור נפלא בנגלה להחילוק של כ"ק אדמו"ר שליט"א, ולמ"ש בכתבי האריז"ל.

תפילין: המצוה, ופעולתו על האדם

הרה"ת מ.א. גאלאמב

בלקו"ש פרי' ואתחנן מביא מ"ש בצפ"ע אודות החילוק בין תשי"י ותשי"ר, ושקיום מצות תשי"י הוא רק בשעת הקשירה כי זהו מצוותה, משא"כ הש"ר, ה"ה מקיים המצוה כל זמן שהם עליו. ומה שמצוותן של הש"י הוא כל היום אינו אל פרט ממצות של ראש, לקיים מ"ש והיו וכו' ע"ש בארוכה.

והעיר ע"ז הרב א.י.ב. גערליצקי שי בגליון לח שלכאורה יש להקשות מהד"ן שהנחתום חולץ הש"ר ומניח הש"י. וגם מביא מהירושלמי ברכות פ"ב ה"ג שרבן יוחנן בן זכאי לא הי' לובש תשי"ר (וכל היום) בזמנים שהי' חלש בראש ורק הש"י. וקשה דלפי הנ"ל שכל מצות תפילין ש"י הוא הקשירה ותו לא, (ואח"כ הוא רק פרט בהש"ר) אי"כ למה הי' לבוש בהש"י לבדה כל הזמן?

ואולי יש לחלק בין חיוב וקיום המצוה עצמה לענין הסגולה שבהמצוה, וכמובן מהרמב"ם בה"ל תפילין פ"ב הכ"ה:

קדושת תפילין קדושתן גדולה היא שכל זמן שהתפילין בראשו של אדם ועל זרועו הוא עניו וירא שמים ואינו נמשך בשחוק ובשיחה בלילה ואינו מהרהר מחשבות רעות אלא מפנה לבו בדברי האמת והצדק, לפיכך צריך אדם להשתדל להיותן עליו כל היום כו'.

נמצא שחוץ מחיוב וקיום המצוה יש גם הענין ש"צריך אדם להשתדל להיותן עליו כל היום" מצד שקדושתן פועליו עליו להיות יר"ש וכו'. ולהעיר גם מסוף ה"ל מזוזה:

"אמרו חכמים הראשונים כל מי שיש לו תפילין... וציצית... ומזוזה... מוחזק הוא שלא יחטא שהרי יש לו מזכירין רבים והן הם המלאכים שמצילין אותו מלחטוא כו".

(ומ"ש בראשו ובזרועו, ראה בזה בלקו"ש חכ"ט פ"ר עקב הב' סוסי"ב ובהערה 33 ו-25).

ולפ"י גם כשנמצא באיזהו מקומן שיש ענין להניח השל יד בפני"ע כל היום, י"ל שזהו לא מצד קיום המצוה כ"א מצד קדושת המצוה שכל זמן שהם עליו הוא ירא שמים וצריך אדם להשתדל בזה כל מה שאפשר, כי בוודאי ישנה קדושה בש"י גם לעצמה אלא שקיום המצוה הוא רק בשעת הקשירה אבל עכ"פ ישנה ההמשך של קדושת המצוה גם בהש"י לעצמה.

ולחעיר עוד מלקו"ש חכ"ט שם הערה 49 בסופה עמ"ש הרמב"ם "מזכירין רבים": "שתוכן המצוה מזכיר אותו, וזה מביאו שלא יחטא". והר"ז שייך גם בהש"י לחודה.

מדבר גדול ונורא

הרב דוד שרגא פאלטער
תושב השכונה

בלקו"ש ח"ב עקב, מבואר עפ"י פנימיה"ת וע"ד ההוראה בפועל, הפסוק בפ"י זו... "במדבר הגדול והנורא נחש שרף ועקרב וצמאון אשר אין מיס",

והביאור: כל אחד מהלשונות משתמש כשלב ירוד ופחות יותר בחיי היהודי, במדבר הגדול... והנורא... נחש, שארסו חם מורה על יהודי שכבר שקוע בעניני עוה"ז ותענוגיו, וכבר נולד אצלו חמימות וחיות בענינים אלו, (גלות וכדומה), והמעלה שעדיין קיימת אצלו הוא שביכולתו להפוך חמימות וחיות זו ולהשתמש בו בעניני קדושה, ושלב נמוך יותר הוא "שרף" (מין נחש) שנופל האדם ר"ל למצב כזו לא רק שאין לו חיות בעניני קדושה אלא עוד זאת ש**נשרף** אצלו כל החשיבות והשאיפה לעשות ולפעול בעניני קדושה, היינו שכל ענין הקדושה הוא **שרוף**

אצלו, ומזה יורד ח"ו עוד לשלב ד"עקרב" שארסו קר היינו שיש לו קרירות, וזהו סימן **להיפך החיים**, וכנ"ל שגרוע עוד יותר מנחש, ושרף, שיכולים להפוך ולנצל החיות לעניינים המתאימים לו,

ולא זכיתי להבין בביאור כ"ק אד"ש הנ"ל בפסוק זו, שעפ"י הסדר ה"י צ"ל לכאורה מלת "עקרב" קודם מלת "שרף", שעקרב מורה שיש לו עדיין ידיעה ונט"י עכ"פ מה שהוא לענייני קדושה מאחר שעדיין ישראל הוא, וחסרונו הוא שמרגיש קר לעניינים אלו וקרירות אכן מורה על מצבים הגרועים ביותר, משא"כ "שרף" כביאור אד"ש מורה שנפל עד **שנשרף** אצלו כל שאיפתו וחיותו ומגמתו לענייני קדושה, וכמובן בפשטות שענינו דשריפה הוא שחיתה בתכלית עד שלא נשאר ממנו רושם כ"א לפעמים אפר, וא"כ יוצא שעקרב מורה על דרגא גבוה קצת ביותר משרף, וצ"ל איך שייך **ליפול** ממעמד שקדושה **נשרף** אצלו **לגמרי** לעוד נמוך יותר, כביכול שעדיין מבין בענייני קדושה ויודע מזה ואולי גם נוטה קצת, והכל עושה הוא בקרירות,

ולכאורה יש לתרץ — אף שעדיין ילי"ע — שפירושו דעקרב הוא שמגיע לשלב כזה שגם ענייני עוה"ז וגשמיות הם בקרירות אצלו, לא רק בענייני קדושה, וזהו ההדגשה בפנים השיחה שקרירות מורה על **היפך החיים**, ועפ"יז בטח ש"עקרב" גרוע עוד יותר מ"שרף" שזה מזיק לחייו בכללות,

אבל עדיין צ"ע, שביאור זו סותר לכאורה לשלב האחרונה בהמשך הפסוק, "וצמאון אשר אין מיס", שמורה שצמא הוא ואין לו מיס — תורה — היינו שאינו יודע למה הוא צמא ואיך למלא צמאון זו, אבל עודנו חי ורק צמא הוא ואינו יודע למה, (ושחסר לו תורה ויהדות), וכאן במלת שרף מודגשת כנראה חסרונו בענייני רוחניות וקדושה שאינו מכיר **כלל** מציאות כזה דקדושה, ומזה משמע ברור שאין לומר כהביאור הנ"ל במלת "עקרב", שא"כ יוצא שמשלב ד"עקרב" עד ל"צמאון אשר אין מיס" הוא גם **עלי** בדרגא, ולא ירידה ח"ו, וצע"ק.

א ג ר ו ת ק ו ז ש

"סגולות" מכ"ק אדמו"ר שליט"א

הרב מרדכי מגשה לאופר
ביח חב"ד רובע י"א אשדוד

באגרות הקודש ההולכות ונדפסות ת"ל בעריכת הרש"ד שי לוי מצינו שפע רב של סגולות עצות וכיו בכל תחומי החיים. ומהם שכותב כ"ק אד"ש במפורש ענין פלוני סגולה לענין אלמוני. (ולאחרונה אף ליקטו בכפר חב"ד והו"ל "קובץ עצות וחדרכות בעבודת ה'" מתוך עשרת החלקים הראשונים של האגרות-קודש, מערכת "ופרצת").

ולכאורה עצם הענין צריך ביאור:

מצינו בכ"מ שכ"ק אד"ש כותב במפורש "איז בכלל ניט מיין דרך-צו געבן סגולות" (כרך ד' עמ' רמז) "כלך מדרך סגולות" (בכ"מ) ואיך זה שיחד עם זה נותן עצות וסגולות?

וי"ל שענין זה מבואר בליקוטי שיחות' כרך יט פ' עקב לגבי הטפשות המבוארת ברמב"ם (הלי מזוזה פ"ה הי"ד), שהטפשות מתבטאת בכך שיש בני אדם החושבים שהשמירה אינה מהמצוה, אלא מקמיע של הניית עצמן, שמטעם זה סבורים הם שזהו דבר המהנה בחבלי העולם, ולכן אין להם חלק לעוה"ב, ע"ד שמצינו (שם הלי ע"ז פ"יא הי"ב) שאלו ש"עושיין דברי תורה רפואת הגוף" הם "בכלל הכופרים בתורה" כי התורה אינה אלא "רפואת הנפשות" עיי"ש בהרחבה ובהערות (ע"ד הכס"מ) שגם מצות מזוזה אינה "קמיע" כי-אם מצוה, ועיי' קיומה ממילא נפעלת שמירה.

ועפ"ז מבואר בעניננו:

נשיאי ישראל הם רופאי נפשות כענין התורה (שהם מוסרי התורה) שהיא "רפואת הנפשות", ולכן אין מדרכם ליתן סגולות בתור "קמיע" — כלומר ענין נפרד מתומ"צ כפי שהם שישמש רק לצורך תיקון גשמי. והעצות והסגולות שהם מעניקים הי"ז לצורך

"רפואת הנפשות" כלומר התחזקות בתומ"צ, כך שבאופן טבעי כיון שעניני עוה"ז "נשתלשלו מהר" מענינים רוחניים, הרי כל תיקון בענינים רוחניים יגרום לתיקון בענינים הגשמיים.

סגולה לזשחוי"ק — עלי לאה"ק

הרב מרדכי מנשה לאופר
בית-חב"ד רובע י"א אשדוד

במכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א מיום כ"ב מני"א תשל"ו
[יגדיל-תורה' ירושלים ת"ו — גליון טז עמ' 12]: "בקשר
להפקד בזש"ק — לזה סגולה עלי מחוי"ל לאה"ק".

וראה באלבום "סיפורה של שליחות" [י"ל לאחר כינוס
השלוחים לאה"ק ת"ו העשירי] עמ' 42:

"לאחת הנשים שעברה אחר בעלה ופרצה בבכי אמר הרבי כשידיו
הקי בתנופה כשהוא מורה על תמיהה: "וואס וויינט איר? איר
פארט דאך אין ארץ-הקודש!".

— בני הזוג, שעד אז לא נפקדו בזשחוי"ק, אכן חבקו בן
כעבור ט' חודשים".

ויש לציין המקור לזה כדלהלן:

באנציקלופדי" תלמודית ערך אי"י סי"ד (ישיבתה) [כרך ב'
עמ' רכז]:

קיום מצות ישיבת ארץ ישראל גורם לזכות לפריה ורביה,
ולכן יש מהראשונים הסוברים שהדין שמי ששהה עם אשתו עשר
שנים ולא ילדה יגרשנה ויתן כתובה (עי' יבמות סד, א. ועי' פו"ר)
אינו נוהג אלא בא"י, שבחוי"ל יש לומר שבעונש דירה
בחוי"ל לא זכה לפו"ר [סמ"ק עשין מט וסמ"ק סי' רפד, ע"פ
יבמות שם באברהם אבינו ע"י [שם] לעיל: ארץ האבות], וי"א
שמי שרגיל לישב בא"י והלך עם אשתו לחוי"ל וחזר לארץ, הוא
שאין ישיבת חוי"ל עולה לו למנין עשר שנים [רמב"ן ורשב"א

יבמות שם, בשם הראב"ד, מאירי שם בשם גדולי המפרשים] וי"א שאף מי שלא דר קודם לכן בא"י, כל שיצא מחו"ל אין מונים עשר השנים אלא משעה שנכנס לדור בארץ (רמב"ן שם; מאירי שם בשם י"מ. וע"י תורה שלמה בראשית טז אות טו. וע"ע פו"ר).

וראה עוד בהנאסף בספר ימעפר קומי (יברור חובת העלי לא"י בזה"י) מאת הקדוש צבי גלאט הי"ד (נרצח בידי צוררי ישראל עקדה"ש ליל ש"ק פרשת אמור תש"מ ליד בית הדסה בחברון) פרקים ב (עמ' סו-סז) ד (עמ' עה-פ), שאסף ובירר השיטות בראשונים ובאחרונים (שכמה מהם אישתמיטתי באנציקלופדי תל"ש).

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

בפרש"י פ' תצא

יוסף וולדמאן
תושב השכונה

בפרשת כי תצא בפירש"י ד"ה "ומורה" (כא, יח): מסרב בדברי אביו לשון ממרים, עכ"ל.

יש לתמוה שרש"י מזכיר "אביו" גרידא אחרי שבפסוק מודגש גם אמו ובסמיכות להמילים "סורר ומורה"?

וכן בכל הפעולות והאמירות בפסוקים אחריו בנוגע לדיני הבן סורר.

בפסוק יח "ויסרו אותו".

בפסוק יט "ותפשו בו אביו ואמו, והוציאו אותו".

בפסוק כ "ואמרו... בננו זה סורר ומורה" "איננו שומע בקולינו...".

הצעתי שאלתי זאת לידידי החרף הרה"ח אי"ש שי.

אחרי שקו"ט ושלילת הסברים שאינם ע"ד דיוק והכרח בפשטות הכתובים כפי שהורינו כ"ק אד"ש — הוצע ע"י הנ"ל ביאור שבהשקפה ראשונה יש לו מקום בהבנת דברי רש"י הללו ע"פ כללי כ"ק אד"ש, שדברי רש"י כתובים באופן שהם מוכרחים בפשטות הכתובים ובלשון המקרא. וזהו שרש"י בא לפרש המילים "סורר ומורה" לאו דוקא כפי שהם באים בתור חלק בהמשך הכתוב אלא גם כשלעצמם.

ותוכן הפירוש של מלת "מורה" כשלעצמה אינו מכריח סירוב בדברי אביו ואמו גם יחד.

וזה מוכרח לכאורה בדברי הכתוב.

שתיכף ובסמיכות למלת "ומורה" כתוב "איננו שומע בקול אביו ובקול אמו".

ואם "ומורה" פירושו מסרב בדברי אביו ובדברי אמו גם יחד אז מיותרים דברי הכתוב "איננו שומע...".

אבל אחרי התבוננות בביאור הנ"ל הרגשתי שע"פ דרך כ"ק אד"ש עדיין אינו מספיק.

איפה ההכרח בלשון המקרא כאן לכתוב בפ"י הלשון מסרב בדברי אביו דוקא ולא בדברי אביו או אמו וכדומה.

וכמדומני שההכרח הוא בפשטות הכתובים באופן הכי פשוט ומובן מזה שכתוב כי יהי לאיש בן סורר ומורה.

רש"י נגרר — כדרכו תמיד — אחרי לשון המקרא, שבהכרח פירוש הפשוט הוא "ומסרב בדברי אביו, דהיינו "לאיש" שנאמר בפסוק.

שה"י יכול לכתוב "כי יהי בן סורר ומורה" בלי מלת לאיש, וכיון שהכתוב נקט לאיש, ממילא פשוט שרש"י צריך לכתוב מסרב לדברי אביו, שזה מוסב על מלת לאיש שכתוב לפניו. וזה פשוט.

וראה באור החיים הק' בד"ה בקול אביו ובקול אמו (כא, יח): שמדייק שם בתחלת דבריו שמלת אביו בפסוק (בקול אביו ובקול אמו) הוא מיותר.

שכבר נאמר לפניו "כי יהי לאיש בן..." והי' די לכתוב אחריו "איננו שומע בקולו ובקול אמו".

בפירש"י פ' תצא

הרב וו. רוזנבלום
תושב השכונה

בפירש"י וכי יהי באיש חטא משפט מות (כא, כב): סמיכות הפרשיות מגיד שאם חסים עליו אביו ואמו סופו שיצא לתרבות רעה ויעבור עבירות ויתחייב מיתה בב"ד, עכ"ל.

ובפירש"י ותלית אותו על עץ (שם): רבותינו אמרו כל הנסקלין נתליו שנאמר כי קללת אלקים תלוי והמברך ה' בסקילה, עכ"ל.

וצריך להבין:

א) עיין בפירש"י ד"ה ויסרו אותו (כא, יח): ...ובן סורר ומורה נהרג על שם סופו הגיעה תורה לסוף דעתו סוף שמכלה ממון אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות אמרה תורה ימות זכאי ואל ימות חייב, עכ"ל.

הרי שם כבר פירש"י שהטעם שבן סורר ומורה נהרג הוא, שאם לא כן (היינו שאם אביו ואמו חסים עליו) סוף דבר יהי שיביא לחיוב מיתה על ידי העבירות שלו.

ואם כן, למה אומר רש"י בד"ה וכי יהי (הני"ל) "מגיד שאם חסים וכו'", כאילו שענין זה הוא דבר חדש, שעוד לא יודעים מזה רק מפסוק זה.

ולמה צריכים סמיכות הפרשיות לגלות לנו דבר זה. (ועיין במשכיל לדוד שהפירוש בסמיכות כאן הוא שכתב "וכיי" בהוספת וי"ו).

שהרי דבר זה **שלא לחוס** על בן סורר ומורה יודעים **תיכף** כשיודעים שהבן סורר ומורה חייב מיתר. כי על פי שורת הדין אינו מובן וכי משום שגנב ואכל תרטימר בשר ושתה לוג יין חייב מיתה, אלא שזה ודאי על שם סופו.

ואולי אפשר לומר בדוחק עכ"פ, שרש"י סמך בד"ה ויסרו אותו על מה שיפרש אחר כך, ועל מה שיכתוב אח"כ.

ועוד צריך עיון, שבד"ה ויסרו אותו אומר רש"י "שמכלה ממון אביו ומבקש לימודו ואינו מוצא ועומד בפרשת דרכים ומלסטם את הבריות".

משא"כ בד"ה וכי יהי באיש אומר רש"י "שיצא לתרבות רעה ויעבור עבירות", אבל אינו **מפרט** מהו העבירות כבד"ה הנ"ל.

ואולי אפשר לומר גם בזה בדוחק עכ"פ שרש"י סמך על מה שפירש כבר.

ב) עיין בבעל הטורים, וז"ל: לעיל כתיב ורגמוהו וסמך לו פרשת נתלין לומר שכל הנסקלין נתלין, עכ"ל.

וצריך עיון, למה לא פירש"י שזהו טעם הסמיכות של הפרשיות.

ולכאורה בפירוש זה אנו מרוויחים:

1. תירוץ על השאלה הנ"ל.

2. בד"ה ותלית אותו על עץ מפרש רש"י **רבותינו** אמרו כל הנסקלין נתלין שנאמר כי "קללת אלקים תלוי".

והנה מזה שרש"י מקדים "**רבותינו** אמרו" משמע לכאורה, שאין זה פשוטו של מקרא.

ועוד שבד"ה שאחר זה, מפרש רש"י "זלזלו של מלך", שזהו לכאורה פירוש אחר.

שלפירוש של רבותינו לכאורה הפירוש של "קללת" הוא מי שמקלל, או "מי שמזלזל" משא"כ לפירוש "זלזלו של מלך".

משא"כ לפי פירוש הבעל הטורים, זה ש"כל הנסקלין נתליין" אנו יודעים מצד סמיכות הפרשיות, ואין הכרח לפרש "כי קללת אלקים תלוי" כפירוש רבותינו שהוא לכאורה שלא כפשוטו של מקרא, ושלא כפירש"י בד"ה שאחר זה, כנ"ל.

ר מ ב " ס

מראי מקומות חדשים לדברי הרמב"ם

הת' מרדכי צוויבל
תות"ל 770

מובאות לקמן אי-אלו ציוני מקורות לדברי הרמב"ם שלא נדפסו בספר המראי מקומות שבהוצאת קה"ת; יש מהם שכבר צוינו בספרי האחרונים, ויש שעדיין לא מצאתי להם בית אב והובאו כאן כהצעה בדרך אפשר בלבד.

1. דעות פ"ה הי"י: "צוו חכמים . . לעולם יאכל אדם פחות מן הראוי לו וכו'".

ראה פסחים קיד ע"א: "אכול בצל ושב בצל וכו'", עי"ש (עיניים למשפט שם).

2. תשובה פ"ו הי"ד: "וכענין זה שואלים הצדיקים . . מאת ה' לעזרם על האמת".

לחעיר מסוכה נב ע"ב: "ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לוי" (ראה לקו"ש חכ"ו עמ' 6 הע' 47).

3. **קריאת שמע** פ"א ה"א-ג: "פעמים בכל יום קוראים ק"ש . . . ומה הוא קורא . . . שמע, וה"י אם שמע, ויאמר . . . וקריאת שלש פרשיות אלו על סדר זה היא הנקראת קריאת שמע". היינו דפרשת ויאמר מגופה של ק"ש היא.

נראה שמקורו מירושלמי ברכות פ"א ה"ה, דנחלקו שם ר' סימון ור' לוי מפאת מה קורין פרשיות אלו דוקא, דר"ס אמר מפני שכתוב בהן שכיבה וקימה, ור"ל אמר מפני שעשרת הדברות כלולין בהן. ובהמשך מפרט ר"ל איך שדברות אחדות כלולות גם בפרשת ויאמר, ומוכח דגם ויאמר בכלל ק"ש היא (וע"כ דהרמב"ם אינו פוסק כר"ס, כי בפרשת ויאמר לא כתוב שכיבה וקימה). ועיין במפרשים שם, ובתוד"ה בקשו ברכות יב ע"ב (אחרונים).

4. **תפלה** פ"ב ה"י: "מימות עזרא נהגו שיהא שם תורגמן מתרגם לעם מה שהקורא קורא בתורה". דקדק הרמב"ם לכתוב "נהגו", ולא כפי שכתב בה"ל א"י (לגבי תקנתו לקרא התורה במנחה של שבת וכו') — "עזרא תיקן".

אפשר שהתכוון לדברי הירושלמי מגילה פ"ד ה"א: "... שאין התרגום מעכב, אר"י אע"ג דאת אמר אין התרגום מעכב — טעה מחזירין אותו וכו"ו". ומוכח דשונה תקנה זו של עזרא משאר תקנותיו, ורק זו אינה מעכבת. וזו כוונת הרמב"ם דתקנה זו היא רק "מנהג" שהנהיג עזרא (אחרונים).

5. **ברכות** פ"ה ה"ב-ג: "שלשה שאכלו פת כאחד חייבין לברך ברכת הזימון . . . ואי זו היא . . . מברך אחד מהם . . . והם עונין אמן אחר כל ברכה וברכה". היינו שרק האחד יברך והשאר לא יברכו לעצמן (עיין שו"ע אדה"ז סקפ"ג ס"י וסקצ"ג ס"א).

שני מקורות לכך: (א) בכמה מקומות (כגון ברכות מה ע"ב), באופן שהמברכים לא זימנו, נוקטת הגמרא הלשון "ברך איניש לנפשי", ומשמע כשכן מזמנים — האחד מוציא את כולם. (ב) בברכות שם אומרת הגמרא ששנים שאכלו מצוה לחלק, ולכאורה מוכח שבשלושה האחד מברך לכולם [ולפי"ז נחלק הרמב"ם על דעת הראשונים הסוברים דהוא משום "שומע כעונה" ולא מדין "אחד מברך לכולם", ואכ"מ] (אחרונים).

6. **שבת פ"ב ה"ג**: "ואסור להתמהמה בחילול שבת לחולה שיש בו סכנה, שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם — ולא שימות בהם". משמע שבמצב פקוייני איסור השבת מופקע מלכתחילה.

המקור לזה: ר"נ גאון שבת קלג ע"א. ר"ש ורב האי גאון המובאים בתשובות מהר"ם אלשקר סק"ב (לקוי"ש חכ"ז עמ' 135 הע' 26 ובהפנים לפני"כ, עיי"ש).

7. **שם פ"ל ה"י**: "אכילת בשר . . . בשבת עונג הוא לה"י.

בבכור שור סוף תענית כתב דפשוט שאכילת בשר הוי עונג כדכתיב (ישעי' נה, ב) "ותתענג בדשן וגו'". ולהעיר מחולין פד ע"א: "מי שיש לו . . . חמישים יקח לפסו ליטרא בשר. מאה מנה ישפתו לו קדירה בכל יום". ושאלת מתי יאכלו שאר המנויים שם, ומבאר "מערב שבת לערב שבת". והיינו דמער"ש לער"ש כ"א אוכל בשר, ועיי"ש במהרש"א (אחרונים).

8. **אישות פ"י ה"ד** (לגבי שבע ברכות בשמחת נישואין): "ואם ה'י שם יין ומביאין כוס של יין וכו'".

במקורות וציונים שברמב"ם הוצ' פרנקל הביאו מספר הישר לר"ת שכוס של יין לא נזכר בתלמוד ורב יהודאי הנהיגו, עיי"ש.

9. **יבום פ"ד ה"ו**: "כיצד חולצין . . . חולצת המנעל ומשלכת אותו לארץ".

בפתיחה לרעיא מהימנא (קנה-ו) ציין הר"ר מרגליות כמה ציונים נוספים על מה שנסמן בספר המ"מ: ספר המעשים לבני אי"י, ועי' ביאורי הגר"א אה"ע סקס"ט, ועי' עשרה מאמרות להרמ"ע מאמר העיתים ג' אות י'. וברמב"ם פרנקל הוסיפו גם ספר מעשה הגאונים סימן ע"ד.

10. **שם ה"י לא**: "ומעידין עליו . . . שנים מן השלושה . . . שראו החליצה אע"פ שאינן הדיינין שחלצה בפניהם כמו שביארנו". לא צויין בס' המ"מ היכן כבר ביאר זאת הרמב"ם.

אולי כוונתו לדבריו בהל' ה': "והחליצה . . . בפני שלושה שיודעין להקרות . . . ומצותה בחמישה כדי לפרסם הדבר, ואותן השניים אפילו היו עמי הארץ". והיינו דהע"ה אינן יודעין אפילו לקרות (וראה הל' טו "עמי הארץ שאינן יודעין להקרות", דזהו גדר ע"ה שמיירי בו כאן), ועל כרחך שאינן חלק מהבי"ד כ"א לפירסום הענין בלבד (וראה הגמ"י אות ז' "ופעמים הם קרובים", וע"כ שאינן מחבי"ד). וזהו שכתב כאן "אע"פ שאינן חדיינן וכו"י.

11. נערה בתולה פ"ב ה"י: "כל בת שיש לה קנס יש לה בושת ופגם . . . וכל בת שאין לה קנס כך אין לה לא בושת ולא פגם".

בתוס' רי"ד ירושלמי כתובות פ"ג ה"ז הביא רא"י לדברי הרמב"ם שבו"פ תלוי בקנס, עיי"ש.

12. איסורי ביאה פ"ב ה"ז: "כיון שקידש אדם אשה נאסרו עליו מקרובות" שש נשים וכו"י.

מפרשי מס' ד"א רבא רפ"א כתבו שמקור דינו מיבמות מ' ע"ב, עיי"ש.

13. שם פ"א ה"יט: "כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה, נדה עושה לבעלה, חוץ מהרחצת פניו . . . גזירה שמא יבוא לדבר עבירה. ומפני זה לא תאכל עמו בקערה אחת".

שני מקורות לכך: (א) בשבת יג ע"א בעינן למפשט דין נדה לבעלה היא בבגדה והוא בכגדו מהא דלא יאכל חזב עם הזבה, ועל כרחך שדין נדה לבעלה שוה לדין זב וזבה (כי בשניהם משום הרגל עבירה נגעו בה), ומוכח דאסורה הנדה לאכול עם בעלה (ומה שדחתה הגמרא רא"י זו, תרי לא דחתה שאין דינס שוות, אלא שהתם דיעות איכא שינויא ליכא, וא"כ בנדו"ד הוי אותו חדין ממש). (ב) שם בע"ב "תנא דבי אליהו: מעשה בתלמיד אחד ששנה הרבה . . . ומת בחצי ימיו, והיתה אשתו נוטלת תפילין ומחזרתם בבתי כנסיות . . . ואמרה . . . מפני מה מת בחצי ימיו . . . פעם נתארחתי אצלה . . . ואמרתי לה . . . בימי ליבונך מחו אצלך? אכל עמי ושתה עמי . . . ואמרתי לה ברוך המקום שהרגו . . . שהרי אמרה תורה ואל אשה גוי לא תקרב". ומוכח דחקירוב גם כולל אכילה ביחד ("ארל שחי").

- פרשת כי תבוא - **הייתה** **שנת אראנו** **נפלאות** 32

וראה בבעלי הנפש להראב"ד ריש שער הפרישה ששו"ט במקור
הדין (ובמרכה"מ שדחה ראייתו מהתוספתא).

14. **שם** פ"יב הי"י: "ישראל הבא על הגוי וכו'". ובמגיד
משנה כתב שלא מצא דין זה מבואר.

בח"י הגר"פ לרס"ג (ח"ג עונש ס"ח (צ-ד)) כתב שמקור
הדברים מפסיקתא זוטרתא פ' פנחס, עיי"ש.

15. **שם** פט"ו הי"ח: "היו העם מרננים כו'".

בחתי"ס אה"ע ח"א סימן יו"ד ד"ה ונתזור הביא שמקורו
מקידושין עג, עיי"ש.

16. **מאכלות אסורות** פ"ב הי"ב: "אי זהו שרץ המים . . . כגון
כלב המים".

להעיר מכלים פ"ז מ"ג "כל שבים טהור חוץ מכלב המים
כו", עיי"ש.

17. **שם** פ"ט הי"ב: "הכחל . . . אם קרעו ומירק החלב שבו
מותר לצלותו ולאוכלו". הוסיף מירוק שלא נזכה כלל
בראשונים.

ונראה מקורו ממתני' חולין קט ע"א (שנסמן בספר המ"מ על
כללות החלכה): "הכחל קורעו ומוציא את חלבו" — דמלבד קריעת
הכחל צריך גם להוציא את חלבו ממנו וזהו המירוק שבדברי
הרמב"ם.

18. **שם** ה"י כ"ד: "סכין שחתך בה . . . קישות או אבטיח".
הזכיר אבטיח שלא נזכר בגמ' חולין ק"ב ע"א.

גירסתו כגירסת הר"ף שם (דף מא ע"א בדפי הר"ף) שגרס
כך.

19. **שחיטה** פ"ד הי"ה: "חרש . . . ושכור שנתבלבלה דעתו ששחטו
שחיטתן פסולה מפני שאין בהם דעת שמא יקלקלו בשחיטתן".
במשניות שבחולין המובאות בסי' המ"מ לא נזכר שיכור.

אולי אפשר להעיר מבה"ג דקב"ו ע"ב שאדם המשתכר לא ישחוט כי רוב דרוסות מחמת שכרות הן", עיי"ש.

20. **שם** פ"ב הי"ז (לגבי איסור שחיטת אותו ואת בנו):
 "שחט הראשון בין השמשות של ליל חמישי לא ישחוט השני עד **ליל שישי**", ומשמע להדיא דלא ישחוט בביה"ש דליל ו'. ולכאוי צ"ע אמאי אינו מותר בממנ"פ, דאם בעת שחיטתו ה"י לילה ונחשב ליום ה', כמו"כ עתה הוא לילה וחשיב יום ו', ואם הוי יום וחשיב יום ד', כמו"כ עתה הוא יום וחשיב יום ה', ואמאי לא ישחוט עד ליל שישי [ואם כוונתו דשאני תחילת ביה"ש לסוף ביה"ש — אי"כ יוקשה בכה"ג דשחט האם בתחילת ביה"ש דיוכל לשחוט הבן בסוף ביה"ש (וכן הקשה הגרע"א — מובא ברמב"ם הוצ' פרנקל)?]

ולכאוי יש להביא מקור לזה משבת לד ע"ב: "ביה"ש . . . מטילין אותו לחומר שני ימים". כלומר, ביה"ש הוא **מציאות זמן מחודשת המסופקת בגדרה**, דיש גדר יום ויש גדר לילה ויש **גדר שלישי של ביה"ש**, ולכן הוא מוטל לחומר ב' הימים (דאם הוא תלוי בחסרון ידיעתנו בלבד צ"ל מותר בממנ"פ כנ"ל). ובאוי"א: בכל נקודת זמן שבו הוא בגדר ספק, ולכן הוא נתפס לב' הימים [אמנם צ"ע בזה מירושלמי שבת פ"ט ה"ה: "מעתה נולד ביה"ש (דשבת) נימול ביה"ש" ומתוך דא"א לכיון שיהא ביה"ש זה כביה"ש זה, ושמא יאחר ברגע אחד ונמצא דברגע שנולד ה"י יום וברגע הברית הוי לילה (והוי מילה שלא בזמנה שאינה דוחה שבת), עיי"ש. ולכאוי להנייל מה תי, הא **כל** ביה"ש הוא מציאות אחת דספק, ויל"ע ואכ"מ].

21. **שבועות** פ"ה הכ"ב: "חשבון תקופות ומזלות וגמטראות . . . שאינן ניכרין אלא לאנשים אחדים".

להעיר מאבות ספ"ג: "תקופות וגמטראות — פרפראות לחכמה". וכן יש להעיר משבת עה ע"א: "ושמרתם וגו' כי היא חכמתכם . . . איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים, הוי אומר זה חישוב תקופות ומזלות", דעניינים אלו הם בכלל חכמה (מיוחדת) עד שניכרים אנו בזה ע"פ כל שאר העמים. וראה בתחילת דברי הגמרא שם שמי שידוע לחשב ואינו מחשב עליו הכתוב אומר "ואת פועל ה' לא יביטו וגו'", דקורא לחכמה זו "פועל ה'", וודאי שאינה שייכת לכלל העם (ועיין מ"מ רפ"ח מגניבה).

22. **נדרים** פ"ג ה"ב: "שאין האב והבעל מתיר כמו החכם אלא עוקר הנדר מעיקרו ומפירו".

בקו"ש פסחים אות קעג הביא שמקורו מירושלמי נדרים פ"ו ה"ד: "דתנינן תמן שהזקן עוקר את הנדר עיקרו. אמרו אינו עוקר אלא מכאן ולהבא", דמסקינן דהחכם עוקר מכאן ולהבא (ועיין פיה"מ נדרים ספ"י).

23. **כלי המקדש** פ"ה ה"ט. ה"י יודע הכה"ג עדות "אינו חייב להעיר ואפילו בבי"ד הגדול". משמע להדיא דאינו חייב להעיד גם בדיני נפשות הנידונין בבי"ד הגדול (ועיין כס"מ פ"ג ממלכים ה"ז).

בספר בית זבול (חלק שישי ס"י ו' אות ז' ואילך) מביא שני מקורות לכך: (א) בסנהדרין יח ע"ב פרכינן על מתניי דכה"ג מעיד מהך דתניא והתעלמת, דבמקום כבוד דוחה לאו דוהתעלמת. ולכאוי קשה הרי גם להרמב"ם גם זקן ואינו לפי כבודו (שפטור) יכול להשיב אבידה, וא"כ אפשר ליישב קושיית הגמ', דבמשנה מדובר מעיקר הדין אם מוטל עליו דין עדות א"ל ולא ירדה לפרטים, ובאמת אם אינו רוצה אינו חייב. אלא מוכח דדוקא ת"ח שאם מחל כבודו מחול — יכול לוותר על כבודו ולהשיב אבידה, אבל כה"ג אינו יכול למחול על כבודו — ואם הוא פטור הוא גם **אסור**. ולכן מקשה הגמ' שפיר מהך דוהתעלמת, דאם לאחרים במקום כבוד פטור — הוי לכה"ג **איסור**, ואיך אמרינן ש"מעיד"? ומזה הוציא הרמב"ם גם דאם בכה"ג הוי איסורא ואינו יכול לוותר, א"כ אין נפק"מ בין ממונא לאיסורא, וגם באיסורא — איסור המחילה במקומו עומד. (ב) ונראה יותר שמקורו משבועות לא ע"ב דשבועת העדות נוהגת רק בראוי להעיד, לאפוקי מלך. ולכאוי קשה הא משכחת שמעיד, כגון בעדות טומאה שחייב להעיד משום האיסורא, וממילא מועילה עדותו גם להממונה (הכתובה) ונמצא שחייב בשבועת העדות. ומכאן מוכח דהמלך אין חייב להעיד גם באיסורא (ודין המלך שווה לכה"ג. ועיין פ"ג ממלכים ה"ז ובכס"מ).

24. **תמורה** בסופו: "הרי אמרו חכמים הראשונים שהמלך שלמה הבין את רוב הטעמים של כל חוקי התורה".

המקור לזה: תנחומא חוקת י. במדב"ר פייט, ג. וראה עירובין כא ע"ב (קובץ כח סיון עמ' 49 הע' 63).

25. **במלכים** פ"א ה"ז כתב דמשמרין המלוכה לבן קטן עד שיגדיל. מוכח מעובדא דיואש שנמנה למלך כבן שבע על משמרת יהודע שה"י בעזרו (דמ"ש הרמב"ם "כמו שעשה יהודע ליואש" זהו מקור הדין) (שו"ת חקרי לב סי"ח).

26. **שם** "או הכה"ג" — דיש דין ירושה בכה"ג. נראה מקורו מכך שהביאה הגמ' בהוריות ה' ע"ב פסוק מיוחד שבן הכה"ג טעון משיחה (ולא כבן מלך — שירושא היא), וא"י דאין בכה"ג דין ירושה מובן ממילא שצריך משיחה, ועל כרחך דיש בו דין ירושה וזהו חידוש הפסוק שאעפ"כ טעון משיחה (ידבר שלום ח"א סי"ג).

נ ג ל ה

ביאור הכרעת אדמוה"ז נ"ע בענין ההיתר של "כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא"

הרב בן ציון ריבקין
ס. לואיס, מיזורי

א) איתא בגמ' ערכין (טו: טז) היכי דמי לישנא בישא, רבה אמר כגון דאמר איכא נורא בי פלניא אמר לי אביי מאי קא עביד גלויי מילתא בעלמא הוא אלא דמפיק לי בלישנא בישא דאמר היכא משתכח נורא אלא בי פלניא דאיכא בשרא וכוורי, אמר רבה כל מילתא דמיתאמרא באפי מרה לית בה משום לישנא בישא (ופרש"י בד"ה דמיתאמרה באפי מרה — שהמרגל אומרה בפני האומר עליו) אמר לי כל שכן חוצפא ולישנא בישא אמר לי אנא כרי יוסי סבירא לי דא"ר יוסי מימי לא אמרתי דבר וחזרתי לאחורי, אמר רבה בר רב הונא כל מילתא דמיתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא מ"ט חברך חברא אית לי וחברא דחברך חברא אית לי ע"כ.

ורבו השיטות בראשונים ובפוסקים בביאור גמ' זו. השיטה הראשונה בזה — הרמב"ם בפ"ז מהל' דעות הלכה ה' שכתב "אחד המספר בלשון הרע בפני חברו או שלא בפניו, והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חברו בגופו או בממונו ואפי' להצר לו או להפחידו הרי זה לשון הרע, ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה כבר נשמע הדבר ונודע ואם סיפר אחד מן השלשה פעם אחרת אין בו משום לשון הרע והוא שלא יתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר". ע"כ. ומבוי שפירש הרמב"ם הכוונה בהיתר ד"אפי תלתא" שאם סיפר בפני שלשה ואח"כ אחד מהשלשה סיפר למישהו אחר אין בזה משום לשון הרע והטעם משום ש"כבר נשמע הדבר ונודע" כלי הרמב"ם.

וגם הרשב"ם במס' ב"ב (לט.) פירש כעין דברי הרמב"ם וז"ל "כל מילתא — של גנאי, דמתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא — אם יחזרו ויאמרו לזה כך אמר פלוני עליך וטעמא כדמפרש בערכין ביש ערכין מ"ט חברך חברא אית לי ואמר אביי

התם כל מילתא דעבידא לגלויי לית בה משום לישנא בישא".
ע"כ.

(ב) שיטה שניי בזה מצינו בתד"ה כל מילתא (ערכין טו):
וז"ל "פירוש כגון כהאי גוונא דנורא בי פלוני דאיכא למישמע
דלא אמרה משום לישנא בישא אבל אם הוא אמר דבר קנטור על
חבירו אפי' ה' אומרה בפניו אית ב' משום לישנא בישא".
ע"כ.

והיינו שפירשו תוסי' שהמימרא "כל מילתא דאיתאמרא באפי
תלתא לית בה משום לישנא בישא" באה בהמשך לתחילת הסוגיא
(שהבאנו לעיל) דקא' הגמ' "היכי דמי לישנא בישא רבה אמר
כגון דאמר איכא נורא בי פלניא" שלא אמר לשון הרע בפירוש
דאיכא למישמע דלא אמרה משום לשה"ר. ולשי' התוסי' ההיתר של
"אפי תלתא" מיירי במספר עצמו (כלומר זה שסיפר מעיקרא) וטעם
ההיתר משום דכיון שאמר בפני ג' והוי מילתא דעבידא לגלויי
לאותו שמספרים עליו, אי"כ זה מוכיח שלא התכוון המספר בגנות
חבירו (דהרי מיירי בכה"ג דאיכא למישמע דלא אמרה משום לישנא
בישא) ולכך לית בה משום לישנא בישא.

(ג) היוצא מדברינו, שחשיטה הראשונה והיא שיטת הרמב"ם
והרשב"ם הוי דמיירי בכל סוג של לשון הרע, אפי' אם ברור שזה
בגנות חבירו, וההיתר מיירי בהשלשה השומעים דכיון דאיכא
שלשה הרי זה מילתא דעבידא לגלויי וכלי' הרמב"ם "כבר נשמע
הדבר ונודע", ולכך אין בזה משום לשון הרע, אבל לשיטה זו
הרי לא מצינו היתר במספר (הראשון) עצמו משום אפי' תלתא.
והשיטה השניי בזה היא שיטת תוסי' שההיתר של "אפי תלתא"
מיירי במילתא דאיכא למישמע דלא אמרה משום לישנא בישא,
ומיירי ההיתר במספר עצמו דכיון שאמרה בפני שלשה ובכה"ג הוי
מילתא דעבידא לגלויי אי"כ זה מוכיח שלא התכוון לספר באופן
של גנות.

(ובאמת, מצינו עוד הרבה שיטות בענין זה של "אפי תלתא"
בראשונים ובפוסקים, ע' באורך בחפץ חיים ה' לשון הרע כלל
ב' ואכמ"ל בזה).

וכעת, נבוא לברר שיטת אדמוה"ז נ"ע והכרעתו בענין זה
וז"ל (סי' קנ"ו סיי"א) "אחד המספר בלשון הרע בפני חבירו או

שלא בפניו והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חבירו בגופו או בממונו או לצערו או להפחידו אע"פ שאינן דברים של גנאי על חבירו הרי זה לשון הרע, **ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה כבר נשמע הדבר ונודע ואם סיפר הדבר א' מן השלשה פעם אחרת אין בו משום לה"ר** והוא שלא יתכוין להעביר הקול ולגלותו יותר. בד"א כשמספר בפני חבירו או בפני ג' יש בו משום לה"ר להאומר כשאומר דבר של קנטור וגנאי או דבר שיכול לגרום לו נזק או צער **אבל דבר שיש לומר שאין כוונתו לה"ר כגון היכן מצוי אור בבית פלוני שמצוי לו בשר אין בו משום לה"ר אם אומר כן בפניו וכן אם אמר בפני ג' שה"י כאומר בפניו שא"א שלא יגיע הדבר לאזניו.**

והנה מה שהתיר אדמוה"י נ"ע "אם נאמרו דברים אלו בפני שלשה וכו'. ואם סיפר א' מן השלשה פעם אחרת אין בו משום לה"ר" מקורו מדי הרמב"ם שהבאנו לעיל שפירש כן בגמ' ערכין דזוהי כוונת הגמ' באמרו "כל מילתא דמיתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא".

ומה שהתיר אדמוה"י נ"ע בסוף דבריו "אבל דבר שיש לומר שאין כוונתו לה"ר כגון היכן מצוי אור בבית פלוני שמצוי לו בשר אין בו משום לה"ר אם אומר כן בפניו וכן אם אמר בפני ג' שהרי זה כאומר בפניו וכו'". לכאוי מקורו בדי תוס' ערכין שהבאנו לעיל שפירשו כן בכוונת הגמ' "כל מילתא דמיתאמרא באפי תלתא לית בה משום לישנא בישא".

ולפ"י התמיהה בולטת, דאיך אדמוה"י זיכה שטרא לבי תרי ותפס כשתי הקולות בפירוש הגמ' ד"אפי תלתא", שתפס בין כפירוש הרמב"ם ב"אפי תלתא" ובן כפירוש התוס' בפירוש "אפי תלתא", דאי דמר לאו דמר ואי דמר לאו דמר, וצ"ע.

ד) אמנם, לעד"נ דכד דייקת שפיר בלשון אדמוה"י נ"ע בסוף דבריו תראה שבמתק לשונו יישב קושיא זו דבסוף הסעיף כשהביא קולת תוס' האריך מאד בלשונו וכתב "אין בו משום לשון הרע אם אומר כן בפניו וכן אם אמר בפני ג' שהרי זה כאומר בפניו שא"א שלא יגיע הדבר לאזניו. וילי"ד למה חילק שני המקרים שכתב תחילה "בפניו" ואח"כ כתב "וכן אם אמר בפני ג' שה"י כאומר בפניו" דמשמע מזה שעיקר ההיתר הוי במקרה שאומר בפניו אלא שאנו מדמים שהמקרה של "בפני שלשה" הוי "כאומר בפניו".

ונראה מזה דס"ל לרה"ג נייע דלדינא כו"ע מודו בהקולא של תוסי בדבר דאיכא למישמע דליכא משום לישנא בישא אם אמר בפני ג' אין בו משום לישנא בישא, וגם הרמב"ם והרשב"ם שפירשו "אפי תלתא" באופן אחר כנ"ל באורך יודו לדינא לתוסי. וטעמא דמילתא דהרי לעיל בסוגיא שם בערכין (שהבאנו בתחילת דברינו) איי: כל מילתא דמתאמרא **באפי מרה** לית בה משום לישנא בישא. ע"כ. ועל כרחך צריך לומר שאין הכוונה ללשון הרע גמורה דבזה אדרבה הוי לשון הרע יותר וכדטען רבא לאביי שם, אלא הכוונה למילתא דאיכא למישמע דליכא משום לישנא בישא דבכה"ג אנו אומרים שאם שאמרה באפי מרה בודאי לא התכוין ללה"ר גמורה. וא"כ בעיקר קולת תוסי וסברתו מבוי בהדיא לגבי "באפי מרה" עכ"פ.

וכל המחלוקת בין תוסי והרמב"ם הוי בפירוש המימרא ד"אפי תלתא" דלפי תוסי הוי המשך לקטע הקודם של "אפי מרה" ומיירי ג"כ באופן דאיכא למישמע דלית בה משום לישנא בישא, ולפי הרמב"ם והרשב"ם הוי דין אחר לגמרי כנ"ל שאם אמר אי בפני ג' ואי מהגי סיפר לאחר אין בו משום לשה"ר כנ"ל (וג"כ פליגי בהיתרו של הרמב"ם ב"אפי תלתא" וכדלהלן).

ולפי"ז יש לבאר היטב דברי אדמוה"ז נייע והכרעתו די"ל **דבפירוש הגמ'** פירש כדעת הרמב"ם והרשב"ם ולכך הביא קולתם בתחילת דבריו. ואח"כ בסוף דבריו הביא עוד קולא במקרה של "באפי מרה" אשר גם הרמב"ם מפרש דמיירי באופן דאיכא למישמע דלית בה משום לישנא בישא. ואח"כ הוסיף אדמוה"ז נייע **מדעת עצמו** שאם אמר **בפני שלשה** מותר בכה"ג "שה"ז כאומר בפניו". ובה מיושב אריכות לשון אדמוה"ז נייע שתלה עיקר ההיתר במקרה של "בפניו" דזה מפורש בגמ', וההיתר של "בפני ג"י רק תלה מצד הסברא "שהרי זה כאומר בפניו", משום דמקרה זה אינו מפורשת בגמ' לדעת הרמב"ם והכרעת אדמוה"ז נייע. ושוב מצאתי סמך גדול לסברתינו שגם הרמב"ם יודע **לדינא** עם שיטת תוסי. והוא מדברי החפץ חיים ה"ל לשה"ר כלל ב' שהאריך שם בביאור ענין "אפי תלתא". ושם בסעיף ב' הביא דינים של תוסי בדבר שיש לפרשו בב' פנים אם אמר כן בפני ג' אין בו משום לשה"ר ולא הביא שיש חולקים בזה (וגם בבאר מים חיים לא הביא דיש שיטות דפליגי ע"ז), ומשמע שזהו דין מוסכם לכו"ע. ואח"כ כשהביא פירוש הרמב"ם בענין "אפי תלתא" (היינו שאם אי מהגי סיפר ולאז דוקא מיירי באופן שיש לפרשו בב' פנים) הביא כן

בלשון "יש אומרים" וכן בבאר מים חיים אות ד' האריך לבאר שזהו שיטת הרמב"ם, ויתכן שתוסי' פליגי ע"ז (ונראה לבאר שאף דתוסי' ס"ל להתיר במילתא דאיכא למישמע דלית בה משום לישנא בישא מ"מ ס"ל דאין להתיר במקרה של הרמב"ם דאף דהוי מילתא דעבידה לגלויי מ"מ אין להתיר לשון הרע ממש מטעם זה ורק יש להתיר אם זה מילתא דאיכא למישמע דלית בה משום לישנא בישא. כן נראה לבאר סברת תוסי', ופשוט).

וא"כ נראה מבו' מד' החפץ חיים דבהדין הראשון כו"ע מודו וליכא פליגי משום דבעל כרחך זהו הדין ד"באפי מרה" וא"כ יש לדמות מקרה של "בפני שלשה" למקרה של "בפניו" לכו"ע גם אליבא דהרמב"ם, ורק בדין השני פליגי תוסי' והרמב"ם וכנ"ל, וכסברתינו בביאור הכרעת אדמוה"ז נ"ע.

הטעם שדורשין ברגל באגדה

הרב שמואל לאופר
חבר הכולל דנחה"ח

בשו"ע אדה"ז סי' תכט סעי' ג' איתא: משרע"ה תיקון להם לישראל, שיהיה כל חכם העיר דורש לבני עירו בכל רגל בענינו של יום — נס הנעשה בו ביום כגון בפסח — ביציאת מצרים, ובעצרת — במתן תורה, ובחג — בהיקף ענני כבוד, וג"כ ידרוש לעם בכל רגל הלכות הצריכות לבו ביום, שיודיע להם האסור והמותר בו ביום ה' פסח בפסח והל' עצרת בעצרת והל' חג בחג אעפ"י שדרש להם הל' הרגל ל' יום לפניו, ועכשיו אין נוהגין לדרוש הלכות בחג עצמו (לפי שהכל כתוב בספר) אלא דורשין באגדה מענינו של יום כמו שיתי' בסימן תקכט עכ"ל.

והערני חכם א' שלכאורה צע"ק שהרי מאותו הטעם שאין נוהגין לדרוש הלכות בחג עצמו לפי שהכל כתוב בספר לא ידרשו גם באגדה שהרי בזמנינו גם האגדה כתובה בספר ע"כ תוכן שאלתו.

והשבתי לו שראיתי בספר "תורת רפאל" לאחד מירושתי"ן שעמד בזה. ונשאר שם בצ"ע.

ולכאורה י"ל הביאור בזה עפמ"ש רבינו הזקן (בעצמו) בהקדמתו לתניא קדישא וז"ל הנה מודעת זאת כי מרגלא בפומי דאינשי בכל אנ"ש לאמר, כי אינה דומה שמיעת דברי מוסר לראיה וקריאה בספרים, שהקורא קורא לפי דרכו ודעתו, ולפי השגת ותפיסת שכלו באשר הוא שם, ואם שכלו ודעתו מבולבלים ובחשיכה יתהלכו בעבודת ה' בקושי יכול לראות את האור כי טוב הגנוז בספרים, אף כי מתוק האור לעינים ומרפא לנפש, עיי"ש באריכות.

הרי שבאגדה אין מספיק הכתוב בספרים וצריך החכם לדרוש משא"כ בחלכות.

ש ו נ ו ת

ח"י אלול

הרב טוב"י בלוי
מח"ס כללי רש"י
ירושלים עיה"ק

ידועה חדגשת רבוה"ק על זה שביום ח"י אלול שנת קה"ית, יום לידת כ"ק אדמו"ר הזקן, התחיל הבעש"ט לומר פרק מ"ח בתחלים - "גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלוקינו", על פי המנהג הידוע, שאז מלאו לו מ"ז שנים (ספר השיחות תש"ד, עמ' 162, הובא בספר התולדות אדמו"ר הזקן - הוצאה מורחבת - עמ' 57 ונתבאר באריכות בליקוטי שיחות חלק ט', עמוד 156, הובא בספר התולדות הנ"ל עמ' 252).

בפשטות הענין הוא שפסוק זה (ודרשת חז"ל עליו: אימתי הוא גדול וכו'), המבטא את תוקף גילוי האלקות בעולם, שייך לירידת נשמת אדמו"ר הזקן לעלמא הדין, ענין החסידות בכלל וחסידות חב"ד בפרט (ועיין היטב בביאור הנ"ל בלקו"ש).

ולחעיר שביום י"ב תמוז תרפ"ז, הוא יום הגאולה של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ, שלא אותו בלבד גאל הקב"ה כי אם וכו',

התחיל לומר פרק מ"ח, ובעת קבלת הנשיאות עיי כ"ק אדמו"ר שליט"א לאוויט אמר פרק מ"ח, וביתר פירוט: תחלת אמירת הפרק הנ"ל היתה ביום י"א ניסן תשי"ט, יום "מסירת השרביט" (ראה "ימי מלך", חלק ג', עמ' 1042, ו-1049).

ופשוט שבכל אחד מן התאריכים הנ"ל היי ג"כ ענין של תוקף גילוי האלקות בעולם, ואולי כל אחד מן התאריכים האלה היווה שלב נוסף בחבאת ענין "גדול הי ומחולל מאד" לידי גילוי יותר ב"עיר אלוקינו", דהיינו - "גילוי אור אי"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי" שהוא, כלשון התניא קדישא פרק ל"ז, "תכלית השלימות הזה, של ימות המשיח ותחיית המתים".

ויה"ר שאנן יקויים המשך הפסוק הנ"ל (ותוצאה שלו): כאשר שמענו כן ראינו (אראנו נפלאות) בעיר הי צבאות, בעיר אלוקינו, אלוקים יכוונה עד עולם סלה - מיד ממש.

ואגב עוד פרפראות לח"י אלול: כידוע יום זה הוא גם יום ההילולא - הסתלקות של מהר"ל מפראג, נוסף ליום הולדת הבעש"ט ואדה"ז וכו'. והנה מקובל כי מ"ש אדה"ז בשער ובהקדמת תניא קדישא "מפי ספרים ומפי סופרים" הנה כוונת "מפי ספרים" הוא על מהר"ל מפראג (ראה אג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א, חלק י"ז, עמוד צב), ו"מפי סופרים" על הבעש"ט הקי ותלמידיו.

והנה ענין "ספרים" שייך יותר אחר ההסתלקות (ע"ד לשון כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב לפני הסתלקותו: "איך גיי אין הימל און לאז אייך די כתבי"ס), ואילו "מפי סופרים" הוא כמובן בחיים, ומובן הקשר לעובדה שבהשגח"פ יום ח"י אלול הוא יום **הסתלקות** מהר"ל ויום **הולדת** הבעש"ט וד"ל.

ודרך אגב - מענין לענין באותו ענין - במכתב הנ"ל של כ"ק אדמו"ר שליט"א (באג"ק הנ"ל, אגרת וירמ) מביא כי הלשון האמור נמצא ג"כ בסי עבוה"ק ובשל"ה, ויש להוסיף מקור קדום יותר - אם כי בשינוי לשון וענין - והוא בספר הכוזרי, מאמר ב', שם מובא: "מפי סופרים ולא מפי ספרים" (מדבר בשבח המסורת בעל פה, והוא כדוגמת מ"ש אדה"ז באריכות בהקדמת התניא).

"בא ונשמח אני ואתה"

בהוספות שנדפסו בסוף המשך תרס"ו (י"וי"ט של ר"ה - תרס"ו), הוצאה ראשונה שבדפוס קה"ת (תשל"א) ואילך, יש גם "קטע ר"ד כ"ק מו"ח אדמו"ר (חורף תרצ"ה) מרשימותיו של כ"ק אדמו"ר שליט"א ב"ימי מלך", חלק א', עמ' 408, הערה 11, מועתק התאריך המדויק: כ"ח מ"ח תרצ"ה).

תוכן השיחה הוא מה שסיפר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ני"ע לכ"ק אדמו"ר שליט"א אשר כשהשלים כ"ק אדמו"ר מוהרשי"ב ני"ע את ההגהות להמשך תרס"ו קרא אליו את כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ני"ע וציוה להביא בענדיקטין, וסיפר לו שכאשר אביו כ"ק אדמו"ר מוהרי"ש ני"ע סיים את המשך "וככה" קרא אותו וציוה להבין יין טאקאיער וא"ל: "בא ונשמח אני ואתה" וכו', ע"ש.

ולמעור דבר נפלא: השיחה הזאת שנאמרה ביחוד לפני כ"ק אדמו"ר שליט"א נאמרה, כפיר שנראה מעיון במהלך המאורעות, אחרי שכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ני"ע השלים את ה"המשך" הגדול (מהגדולים ביותר שלו, ואולי הגדול ביותר) שנדפס בקונטרס כ"ח (ספר המאמרים - קונטרסים, חלק ב', עמודים 696-636), הכולל עשרה דרושים, מש"ק פי נצבים תרצ"ד עד ש"ק פי נח תרצ"ה (ואולי שייכים לזה גם המאמרים דפי לך-לך ופי וירא של אותה שנה שנכללו אח"כ בקונטרס כ"ט, כמבואר במפתח ספרי מאמרי ודרושי כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ני"ע).

נמצא שאותו ענין של "בא ונשמח אני ואתה" לאחר סיום "המשך" מיוחד במינו, שה"י בין כ"ק אדמו"ר מוהרי"ש לבין כ"ק אדמו"ר מוהרשי"ב ונשנה בין כ"ק אדמו"ר מוהרשי"ב לבין כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ - חזר על עצמו גם בין כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ לבין להבחל"ח כ"ק אדמו"ר שליט"א!

בית הוראה של ר' יוסף!?

הת' לוי גרינברג
≈ תלמיד בישיבה ≈

בשיחת כ"ק אדמו"ר שליט"א בעת ביקור הר"י אלטער שליט"א תשל"ז — בן האדמו"ר מגור שליט"א — נדפס בסי' בצל החכמה (קרית מלאכי תשמ"ז) נזכר "בית הוראה של ר' יוסף" — והדברים היו חסרי הבנת קצת, לקוראים שלא הבינו במה המדובר.

והעירני אחד כי הכוונה ל"ישיבת רבינו חיים יוסף" — מכון **בית הוראה** [ע"ש רבי חיים יוסף גוטליב גאב"ד סטראפקוב ובעמח"ס טיב גיטין וקידושין] בעיה"ק ירושלים ת"ו.

≈ ≈ ≈

מהר"ל - מהר"ל

הת' לוי שם טוב
≈ תלמיד בישיבה ≈

בגליון דש"פ שופטים העיר הרב בלוי שני עמשי"כ באוה"ת דברים [ח"ה עמוד ביכ"ז] ד"ה את ה' אלקיך תירא לרבות ת"ח . . במהר"ל הקשה" שהכוונה למהר"ל מפראג, מאחר שכן הקשה בנתיבות עולם — אך נראה שהכוונה היא למהר"ל — דבלקו"ת ואתחנן ד"ה וידעת ז,ד, מפורש כמבואר בתשו' מהר"ל, והרי הנתיבות עולם אינו ספר של תשובות — וכ"ה במקומות המסומנים בהמ"מ להלקו"ת עיי"ש.

~~~~~

מהר"ל — מהר"ל

הרב יוסף גורביץ
≈ תושב השכונה ≈

בגליון ל"ט העיר הרב ט.ב. על מה שנדפס באוה"ת "דברים — ה ע' ביכ. . . "במהר"ל הקשה" — הכוונה ר"ל . . .

מפרא"ג, נתיבות עולם" נתיב התורה פ"ט" [ואין הספר תח"י לעיין בו].

לחעיר מלקו"ת ואתחנן ז,ד ושם "כמבואר בתשו' מהר"ל. ובהוספות להערות וציונים (ממהר"ל ש"י גראנער) מציין עי"ז "סימן א' מחברו הוא ר' יעקב סג"ל" [ואין הסי' תח"י לעיין בו]. ובסח"מ — הקצרים (צויין במ"מ ללקו"ת שם) ע"י שכה במהר"ל סי' א. וראה חדא"ג מהרש"א פסחים שם בשם מהר"ש מפרא"ג.

מהלך השמש

הת' יוסף יצחק קעלער
 ~ תות"ל 770 ~

בתו"ח בראשית מג,ג (ד"ה ותלד עדה את יבל אות לט): "וזהו שאנו רואים שיצא השמש במזרח ויסבב מעט מקצה המזרח והולך אל דרום ויסבב לקצה המערב מעט או רב כפי שינוי הליכתו בקיץ וחורף כידוע . . . אך עדיין אינו מובן מ"ש וסובב אל צפון אחר שאין השמש הולך בצפון כנ"ל".

ולכאוי הביאור בזה הוא כפי שנתבאר ברש"י מסי' ראש השנה (כד,א) ד"ה כאן בימות החמה כאן בימות הגשמים: בימות החמה כגון ביום ארוך של תקופת תמוז חמה שוקעת לסוף מערב לצד צפון כדתניא בעירובין חמה יוצאת ביום ארוך ושוקעת ביום ארוך זהו פני צפון חמה יוצאת ביום קצר ושוקעת ביום קצר זהו פני דרום ניסן ותשרי חמה יוצאת בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב תקופת ניסן היום והלילה שוין חמה יוצאת בחצי מזרח ומהלכת חצי מזרח וכל דרום וחצי מערב ושוקעת ובלילה סובבת למעלה מן הכיפה חצי מערב וכל צפון וחצי מזרח וזורחת ולמחרת התחיל היום להיות זורח מעט מכנגד חצי מזרח לצד צפון ושוקע להלן מחצי מערב לצד צפון וכן כל יום ויום נמשכת מעט בין בזריחה בין בשקיעה וכשמגיע יום תקופת תמוז היא זורחת בקרן מזרחית צפונית ומהלכת ג' רוחות ושוקעת בקרן צפונית מערבית ומשם ואילך הימים מתמעטין והחמה נמשכת מעט מעט בזריחתה ובשקיעתה לצד דרום וכשמגיע תקופת תשרי יוצאת בחצי מזרח ושוקעת בחצי

מערב והיום והלילה שוין ועוד מושכת והולכת לצד דרום עד תקופת טבת ואותו היום יוצאת בקרן מזרחית דרומית ושוקעת בקרן דרומית מערבית ומשם ואילך נמשכת לאחוריה לצד צפון לזריחתה מרבה הילוכה לצד צפון מעט ושוקעת וכן תמיד עד תקופת ניסן שיוצאת בחצי מזרח ושוקעת בחצי מערב נמצאת בימות החמה מהלכת רוב רוח מערבית לפני שקיעתה ופעמים כולה וכל ימות הגשמים אינה מהלכת אלא מיעוט מערב ופעמים שאינה נכנסת בו אלא דבר מועט.

והביאור בזה עפ"י חכמת התכונה הוא שגם בימות החמה שהשמש נמצאת מצפון לקו השוה והרי היא זורחת במזרח מצפון לקו השוה ושוקעת במערב מצפון לקו השוה הרי לעולם לא יהי השמש יותר מכ"ג מעלות ומחצה מקו השוה שהוא דרומי יותר לא"י ואירופה (כמבואר ברמב"ם ח"י קידוש החודש סוף פ"א).

וא"כ מה שהולך השמש מתשעים מעלות קו אורך מזרחי (מהמקום שהאדם עומד) עד תשעים מעלות קו אורך מערבי הוא הנקרא חצי המזרח עד חצי המערב. ובימות החמה יראה יותר סיבוב השמש בצד מזרח בבקר ובצד מערב לעת ערב בצפון מכיון שהשמש קרוב יותר לרוח צפון (ונמצא בצפון מקו השוה). ובימות הגשמים יראה פחות סיבוב השמש בצד מזרח בבקר ובצד מערב לעת ערב בצפון מכיון שהשמש נמצא בדרום.

וממשיך בתו"ח שם: הענין הוא כידוע שהשמש שנסקע במערב הולך ברקיע מתחת לארץ ומאיר על ארץ שמתחת רגלינו (שנקי ארץ החדשה והיא אמעריקא) ויום שלנו אצלם לילה יחשב ויום שלהם לילה יחשב אצלנו ונמצא שהשמש שבוקע לארץ מתחת מן המערב אחר שקיעתה אצלנו במערב הולך שם השמש בצד צפון שהוא נחשב אצלם דרום וכל תוקף חום השמש שם בצפון כמו בדרום שלנו וע"כ שם נמצא זהה הטוב שנקי זהב אופיר הידוע (ואפשר זהו שאמר על נהר פישון ששובב כל ארץ החוילה וזהב הארץ החיא טוב כו') וזהו שובב אל צפון ממש ששם מגיע לתחלתו במזרח בסבובו כל ההיקף דד' רוחות שע"כ נקי סובב וביציאתו אלינו במזרח והולך אל דרום נקי הילוך כו'.

וצריך ביאור דאי איירי אודות צפון אמריקה (שזהו ג"כ מרוחק יותר מכ"ג ומחצה מעלות מקו השוה) הרי אין חילוק בין הארץ שמתחת לרגלינו לא"י ואירופה שגם בא"י ואירופה הולך

השמש בצד צפון (דהיינו צפונית לקו השוה) ונחשב אצלם דרום (שהיא דרומית להם). וגם אינו מובן מ"ש "וכל תוקף חום השמש שם בצפון כמו בדרום שלנו".

וי"ל שהכוונה לדרום אמריקה (עכ"פ בתוך כ"ג ומחצה מעלות מקו השוה בצד צפון) וא"כ מ"ש "הולך שם השמש בצד צפון שהוא נחשב אצלם דרום" צ"ל: "שהוא נחשב אצלינו דרום". ודו"ק.

≈ ≈ ≈

בגליון דכ"ף מנחם אב העיר הרב זעליגזאן אודות קונטרס ומעין, ויש להוסיף:

פרק ל"טו בהמשך וככה תרל"ז נעתק ונתבאר ג"כ בקונטרס ומעין: מאמר ב סוף פ"א. מאמר ד' פט"ו, מאמר יג פ"א, מאמר יד פ"ב. מאמר טו סוף פ"ג, פ"ה מאמר טז פ"א.

פ"מ נעתק ונתבאר בהמאמר טז סוף פ"א, פ"ב מאמר יז, מאמר כה פ"ד.

ובסה"מ תרפ"ה עי' מא נדפס ד"ה בראשית ברא. ובמפתח שבראש הספר נרשם בשוה"ג: נדפס מכת"י, וראה קונטרס ומעין מאמר א' מאמר ב' פרק א, מ"ג, מ"ד פ"א, מט"ו ספ"ג פ"ד פ"ה. מט"ז רפ"א, מאמר יז.

והנה במקום שצינו למט"ו ספ"ג פ"ד פ"ה לכאוי' הוא מיוסד על המשך וככה תרל"ז פרק טו (חציו השני) כפי שיראה המעיין.

וראה גם מ"ש הר"י שי' חזן (בהערות וביאורים גליון תקיא עי' 24) [נעתק ע"י הרב זעליגזאן בגליון דכ"ף מנחם אב עי' 46 - 47].

≈≈≈≈≈

חילוקי דיעות בכוונת אדה"ז במאמרו

הת' נפתלי יפה
≈ תלמיד בישיבה ≈

במאמרי אדה"ז על פרשיות התורה ח"ב רושם על ד"ה ויאמר . . . לך לך שנדפס באוה"ת בראשית ח"ו ע' תתרעב שנאמר בשנת תקס"ז [היינו כשהי' הצ"צ בן ח"י שנה]. ובאוה"ת שם ע' תתרעז [בקיצור על המאמר] מובא:

אך עדיין יש להבין באומרו הוא דא עתיקא דבינה הוא בחי עתיקא ממש [הג"ה]. נ"ל שזהו שפת יתר ולא נמצא דקדוק זה בשני כותבים האי דודי הר"ל והבי' הר"פ משקלאב. וכוונת הדרוש רק לבאר ענין התגלות עתיק בבינה].

ולחעיר שענין זה נתבאר גם בתו"ח לך פא,ב ואילך שהוא דרוש הנ"ל דאדה"ז בתוסי' ביאור.

ודא"ג יש לעיין מדוע אין הצ"צ כותב איך שהוא זוכר הדרוש רק מסתמך על המניחים, ועד"ז הוא בכ"מ באוה"ת [במקומות שראיתי — חוץ ממקומות אחדים].

לא ברכו בתו' תחילה

הת' שמואל ראזען
תות"ל 770

בלקו"ת פ' ראה כט,א מביא הפ"י (ב"מ פה,ב) שלא ברכו בתורה תחלה "אין ר"ל שלא ברכו ברכת התורה ח"ו דודאי א"א לומר כן" ע"ש.

ולחעיר מהקדמת המחבר לספר תפארת ישראל למהר"ל מפראג (בתחלתו ע' ג) "ואל יקשה לך למה לא היו מברכים בתורה תחלה, שאין פירוש הברכה הדבור בפה בלבד, דודאי הדבור בפה היו מברכים", ע"ש.

אבל ע"פ מפתח שמות הספרים (שבסוף לקו"ת) לא הובא ספר זה בלקו"ת.

"אין לו חלק באלקי ישראל"

הת' משה אורנשטיין
 ≈ תות"ל 770 ≈

בגליון הערות וביאורים (גליון לח) מביא הרב ח.ו. את הערת כ"ק אד"ש על מ"ש אדה"ז באגה"ק רפז - על "לשון השגור במארז"ל אין לו חלק באלקי ישראל" - דישנם לשונות השגורים במארז"ל (בש"ס) ותם "אין לכס" או "אין להס", דהלשון "אין לו" לא נמצא כ"א במדרש תנחומה [וע"ש מה שביאר בזה, ואכ"מ].

והעיר הנ"ל שהוא גמ' בסנהדרין (קב, ב - ולא כמו שכי קא, ב) "ויעש אחאב את האשרה... (מלכים א, טז, לג), אמר ר"י אחאב שכתב על דלתות שומרון כפר באלקי ישראל. לפיכך אין לו חלק באלקי ישראל". ע"כ.

וחבל שמיחר להעיר לפני שעיין כדרוש בפשט הגמ' שם.

דהנה בפשט ד' ר"י י"ל בבי' אופנים: א. שאחאב כתב על דלתות שומרון שהוא כופר באלקי ישראל, ועל כך באה מסקנת ר"י שלפיכך וכו'. ב. שה"לפיכך" הוא אינו מסקנת ר"י, כ"א חלק ממש"כ אחאב עצמו, כלומר, שר"י מייחס את דברי הנביא לכך שאחאב כתב על עצמו "אחאב כפר... לפיכך... ישראל", והיינו שויתר על חלקו באלקי ישראל.

ונראה בפשטות דהעיקר הוא כאופן הבי', דהמעין בסוגיות הגמ' שם ימצא שמדובר בגמ' במנהיגים (כאחאב שאופן מרידתם בה' לא באה לביטוי (כ"כ) בכך שהכחישו את מציאות הבורא ית', כ"א (בעיקר) עבירות וכו' להכעיס, וכבנדו"ד שאחאב פירסם שכופר באלקי ישראל, אי"כ מתאים ביותר שכי גם את ההמשך (ואי"ז מד' ר"י) "לפיכך אין לו כו"י.

ובכלל מה לנו ראי גדולה (שהעיקר כאופן הבי) מכך שכי"ק אדי"ש לא ציין לגמי זו, כדלקצן.

וחנה אדה"ז מקשה באגה"ק שם על הלשון "חלקי" והיינו, איך היי שגור לי זה במאדז"ל (שמורה שיש חלקים באלקות וכוי עיי"ש), ועפ"י המבואר לעיל מובן, דאם העיקר הוא כאופן הבי (שה"לפיכך" הוא גם ממש"כ **אחאב**) אין שום שאלה מהגמי בסנהדרין, דהלשון "חלק" שם הוא ביטוי ולשונו **דאחאב** (וכפשוט שאי"ז לי דרז"ל), וכנ"ל שהראי הכי טובה לכך היא שכי"ק אדי"ש לא ציין לגמי זו. וקושיא מעיקרא ליתא.

כמובן שכהנת"ל נכון גם להיל"ש שהני"ל ציין.

ולכאורה הוא מדוייק (קי) ממ"ש הרד"ק (מלכים שם) "ארי" אכאב שכתב.. באלקי ישראל לא יהא לו חלק באלקי ישראל", שעל אף שעדיין יש גם בזה לומר בבי אופנים הנו"ל, עכ"ז הרי הוא הביא זאת בהמשך אחד ולא כי "לפיכך".

ולהעיר גם מגירסת ה"ה "בא **גבריאל** וכי אין לו כו"י שגם לפי"ז יש ליישב ככהנת"ל.

שו"ר שישנן ממפרשי הגמי שמלכתחילה הבינו כאופן הבי הני"ל בדי הגמי. ואכ"מ להאריך.

(איבראה, (בהערה לאגה"ק שם) מציין גם להלשון (בי"ר פ"ב, ד) "אין לכם" ושם מובא מה שהיוונים גזרו על ישראל "כתבו לכם על קרן השור שאין לכם חלק באלקי ישראל", דלכאורה הי"ז לשונם של **היוונים** (ולא של רז"ל), ואעפ"כ חזינן שציין לכך כי"ק אדי"ש.

אלא שבכל אופן יש לחלק, **ובפשטות**, דלגבי היוונים הרי לא זה היי לשונם (דהיוונים) כי"א מה שפירשו רז"ל את מעשיהם, שזה היי התוכן של מעשיהם וגזירותיהם של היוונים - שבני"י יכפרו באלקי ישראל בפרהסיא, אך לא זו היי לשונם (וכמ"ש במפרשים שם, ששם אליל היי חקוק על חרבים (של היוונים) והיו רוצים שישראל יחקוקו ככה), ואפי" את"ל דגם זה היי תוכן המדוייק של דבריהם ורצונם, הרי ברור שהיוונים לא דיברו לה"ק, והתיבה "חלק" לא היתה מלשונם, ונמצא ברור שזה היי

ביטויים של רז"ל שביטאו בזה את רצונם של היוונים (משא"כ גבי אחאב, כפשוט).

עכ"פ אם עצי"ע, ברור, שמה שצריך להבין זהו לא למה לא ציין כ"ק אד"ש להגמ" בסנהדרין, כ"א מדוע ציין להלשון "אין לכם", וק"ל].

לזכרון ולעילוי נשמת

הרה"ג והרה"ח רב פעלים לתורה ולמצוות

הר"ר שמואל הלוי ז"ל לעוויטין

שזכה להשפיע דא"ח לדורות תלמידי ישיבות תו"ת
מיסוד נשיאנו רבותינו וצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

נפטר ביום י"א אלול ה' תשל"ד

ת. נ. צ. ב. ה.

ליכות

הרב משה אהרן צבי שני

וונגו

מרת העניא רבקה רות תחי

ווייס

שירותי מחשב ותכנת סדר הדפוס "סדרית" - באדיבות

E.S.T. Computers 4403 14th Ave. (718) 972 4648

להצלחה רבה ומזלגה